

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. NEUMANN EDE.**

Megjelenik július és augusztus kivételével havonként egyszer.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják. A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

Kohn Mihály.

Mélyen megrendülve állunk szeretett kartársunk, választmányunk buzgó tagjának sirhalma mellett. Elhunytá gyászba borította a gyülekezetet, a melynek egy negyedszázadon át hűséges lelkivezére volt és fokozza mindnyájunk fájdalmát az a hirtelen és szörnyűséges megszakadás, a melylyel pályája befejeződött.

Csak néhány hete, hogy hivei bensőséges módon rótták le a nagyra-becsüléssel és hódolattal övezett rabbi iránt hálájuk adóját és nagy arányokban nyilvánult meg az a tisztelet és szeretet, a melyet a hivatásáért lelkesedő, fennkölt gondolkodású, minden jóért és nemesért hevülő férfiú kivivott magának. Polgártársai az elismerés pálmáját nyújtották neki és hitfeleinek körén túl is kifejezésre jutott az a mély rokonézés, a mely a népszerű papot környékezte.

A kik akkor ünnepelték, most igaz fájdalommal siratják. Nem sejtették, hogy már el fogják veszteni. Rémséges tragikumá megremegettette a sziveket, a melyek meleg szeretettel csüngtek rajta.

Kérdemelte ezt a szeretetet. Emberi és papi kiválóságaival, nemes iparkodásával, magas célokra irányult törekvéseivel.

Az ő utjai nem voltak mindig a mi utaink, de tiszteletet parancsolt mindenkor meggyőződésének komolysága és az az erkölcsi bátorság, a melylyel sikra szállt elveiért és eszméiért.

Hivei kegyelettel fogják virrasztani emlékezetét. A hűség, a melylyel szent feladatait teljesítette, az odaadás és lelkesedés, a melylyel hivatását szolgálta, az a nemes mód, a melyen példája megerősítette és foganatosította tanításait, feledéstől óvják nevét azok körében, a kiknek erejét és lehetőségét szentelte; a magyar rabbikar pedig tisztelettel adózik emlékének és hálásan ismeri el annak a buzgó munkának a becsét, a melyet céljainak és ideáljainak szolgálatában végzett.

Az országos nagygyűlés.

A legnemesebb indító okok vezérelték a szabadkai hitközség lelkes elnökét, midőn az országos nagygyűlésnek Apponyi Albert gróf ismeretes levele folytán elejtett eszméjét feltámasztotta. De ennek megvalósítására gyéren jelentkeztek a hitközségek. Ugy látszott, mintha Dr. Klein Adolf hívó szózata nem keltett volna visszhangot. Legalább oly széles körben nem, a hogy remélte és a mint múlhatatlanul szükséges, hogy meghozza a kívánt eredményeket. Mert az egész vállalkozásnak csak akkor lehet kellő hatása, ha a résztvevők számánál és a lefolyás nagyszerűségénél fogva a magyar zsidóság akaratának méltó és tekintélyes tolmácsaként minden irányban tiszteletet parancsol. Országos nagygyűlés, a melyen a hitközségeknek csak töredéke képviselteti magát, a melyből még az ugyanazoknak az elveknek hódoló gyülekezetek közül is számosan távol maradnak, nem szólhat az egész felekezeti névben és nem remélheti, hogy szavának meglegyen az a súlya, a mely nélkül a nagyjelentőségű ügy csak kudarcot vallhat.

A hitközségek tartózkodása gondolkodóba ejthette a nagygyűlés jeles megpendítőjét. A magyar zsidóság át van hatva állapotai tarthatatlanságának tudatától, mindenki, a ki felekezeti életünk iránt érdeklődik, érzi, hogy új helyzetet kell teremteni, hogy véget kell vetni a vizálynak és megalkotni az önkormányzati szervezetet, a községkerületi gyűléseken is megszólal az óhaj, hogy nagy, égető felekezeti kérdéseink végre valahára megoldásra jussanak és a megindult akciót mégis bizonyos idegenkedéssel fogadják. Az orthodox hitközségek mint olyanok alig vetnek reá ügyet, a többiek pedig nem igen nyilatkoznak.

Az orthodoxok tartózkodása előrelátható volt. Egy körlevél hatása alatt nem alakulnak át az ellentétes felfogások. Különösen, ha azok megrögzítéséről nagyon is buzgóan gondoskodnak. De miért nem csatlakoznak azok a gyülekezetek, a melyektől a kezdeményező azt remélhette, hogy örömmel fognak a kibontott zászló alá seregleni? Hiszen a körlevélben kifejezésre jutott óhajok az ő kívánságaik is és az abban kitűzött cél tagadhatatlanul vágyaik és törekvéseik tárgya.

A hitközségek tartózkodásának megvolt a maga természetes oka.

A kik felekezeti életünket komolyan megfigyelik és tárgyilagosan ítélik meg az utolsó évek legfontosabb eseményeit, meggyőződtek arról, hogy a mit áldatlan viszonyaink között elérni sikerült, azok csendes és céltudatos munkájának eredménye, a kik ügyeink élén állanak.

A beavatottak, a kik ismerik a nehézségeket, a melyekkel a kongresszus alapján álló hitközségek képviselőit, a kerületi elnököknek és az Országos Irodának meg kellett küzdeniök, a kik kellően értékelhették azt a bizalmat, a melyet mértékadó körökben kivívtak maguknak, mindig tudták, hogy az ő komoly, buzgó, de egyszersmind tapintatos és a felekezet méltóságát szem előtt tartó tevékenységük nélkül a magyar zsidóság óhajai és jogos igényei abban a csekély figyelembevételben sem részesültek volna, a

mely legalább arról győz meg bennünket, hogy ügyünk igaz voltát már ott is elismerik, a hol eddig csakis kegyadományokat voltak hajlandók juttatni.

A mit pedig sokáig csak a beavatottak tudtak, a minek az elismerése elől egyesek még most is elzárkóznak, az utolsó években a köztudatba ment át és a míg azelőtt szokásban volt a kongresszussal kapcsolatban az Országos Irodát is ócsárolni és a hatalomhoz való ragaszkodással vádolni azokat, a kiket mindig csak a felekezethez való önzetlen szeretet készítetett arra, hogy megmaradjanak helyükön, addig most az az uralkodó nézet, hogy Iroda és kerületi elnökök nagyon jól képviselik a magyar zsidóság érdekeit és ennél fogva hitközségeink némi bizalmatlansággal viseltetnek az oly kezdeményezések iránt, a melyek azok közreműködése nélkül szükölködnek.

Gyülekezeteink java részében komoly megfontolás tárgya volt, hogy vajjon tanácsos-e letérni arról az utról, a melyen a szabadelvű irányt követő zsidóság eddig haladt, hogy vajjon a szabadkai körlevélben ajánlott kísérlet nagyobb eredményekkel kecsegtet-e, mint a kerületi elnökök és az Országos Iroda kifejtett tevékenysége, hogy nem kell-e attól tartani, hogy a felgyülemlett keserűség egy országos nagygyűlésen oly formákban is juthatna megnyilvánulásra, a melyek a felekezet méltóságával nem férnek össze és fontos erkölcsi érdekeket meg is károsíthatnának.

Ilyen körülmények között nagyon bölcsen cselekedett a nagygyűlés kezdeményezője, midőn oda terelte az ügyet, a honnan annak sikeres elintézése várható volt.

Az Országos Iroda állásfoglalása a nagygyűlés mellett egy csapásra eloszlatta a kételyeket és a kik eddig a hívásnak engedni haboztak, mert nem tudták, hogy Iroda és kerületi elnökök helyeslik-e a mozgalmat, most, hogy ezek melegen felkarolták az ügyet és a nem tőlük kiindult kezdeményezés támogatására hívták fel a hitközségeket, minden esetre sietni fognak csatlakozásukkal és azon lesznek, hogy a vállalkozásnak sikere minél biztosabb és mennél fényesebb legyen.

Egy pillanatig sem lehetett kétes, hogy az Országos Iroda és a kerületi elnökök kész örömmel fogják támogatni a szabadkai akciót. Egy kellően előkészített, a felekezet hivatott képviselőinek részvételével méltóságosan lefolyó nagygyűlés, mint a hitközségek közakarátának tiszteletet parancsoló és mindenfelé imponáló tolmácsa csak gyarapíthatja azoknak a törekvéseknek a súlyát és jelentőségét, a melyek az Országos Iroda és a kerületi elnökök működésében érvényesülnek. Miért utasítanak el vagy ne látnának jó szemmel oly vállalkozást, a melyből csak siker származhatik az ő iparkodásuk számára, a mely csak növelheti a kitűzött céljaik elérésére szükséges erkölcsi erőt?

Felekezeti képviselőtünk eddigi törekvései két irányban haladtak. A kormányval szemben a magyar zsidóság autonómikus szervezetének megalakítását, e végből az egyetemes gyűlés egybehívását, továbbá az 1848. évi XX. t.-c. rendelkezéseinek felekezetünkre való alkalmazását sürgették, az orthodoxiával szemben pedig, mely a magyar zsidóság egységének megbon-

tásán iparkodik és a Lukács-féle rendeletre támaszkodva, a maga számára külön autonómiát követel, a béke helyreállítását és oly szervezet megalkotását szorgalmazták, a mely mindkét párt lelkiismereti szabadságának és a hozzájuk tartozó hitközségek vallásos intézményeinek biztosítása és védelme mellett a maga felbonthatatlan egységében tüntetné fel a zsidóságot és egyszerűsmindenkorra halomra döntené a két felekezetről való új elméletet, melynek merő alaptalanságát és minden zsidó tradícióval való ellenkezését az orthodoxia legbuzgóbb hívei is kell, hogy belássák, hacsak a „törvényhűséget“ az orthodox vezetőség vak követésével nem azonosítják.

Ezeknek a törekvéseknek a szolgálatára lesz hivatva az országos nagygyűlés is. Meg fogja győzni a kormányt arról, hogy az Országos Iroda és a kerületi elnökök csakugyan a magyar zsidóság java részének felfogását és akaratát tolmácsolják, az orthodoxiát pedig arról, hogy gyülekezeteink őszintén óhajtják a békét és a felekezet egységének minden körülmények között teljes épségében és sérthetetlenségében való fenntartását.

Biztató jelek arra a reményre jogosítanak, hogy már a február 20 ára egybehívott értekezlet a magyar zsidóság történetének kimagasló és termékeny mozzanatává fog válni. Az a körülmény, hogy felekezetünk egyik legkiválóbb vezérférfiát sikerült az ügy számára megnyerni, már magában véve is jelentékeny eredmény. És Székely Ferenc mellett ott lesznek többi jeleseink. Buzgalmukkal, lelkesedésükkel, tapasztalataikkal, bölcsességükkel, tapintatukkal. Mögöttük pedig a hitközségek kiküldött képviselőinek nagy, hatalmas tábora. A magyar zsidóság színe java. Azok a férfiak, a kik a felekezet szolgálatában eddig is kifejtett munkásságuk, felekezetünkhöz való hűségük és szeretetük, műveltségük, társadalmi pozíciójuk és a magyar zsidóság magas céljaiért és ideáljaiért való lelkesedésük folytán jogot formálhatnak arra, hogy meghallgassák szavukat ott, a hol a magyar Izrael nagy kérdéseiről tanácskoznak.

Nem kételkedünk abban, hogy a kerületi elnökök felhívása az ügy meleg felkarolására fogja készíteni azokat is, a kik eddig a mozgalomban részt venni nem óhajtottak. *Országos* lesz az értekezlet a szó teljes értelmében. És a kiküldöttek megválasztásában hitközségeink a kellő tapintatosságot fogják tanusítani. Gondjuk lesz arra, hogy mellőzések miatt disszonanciák ne keletkezzenek, hogy azok, a kik eddig lelkesedtek az ügyért és a sikert nemcsak kívánják, hanem annak szolgálatában munkálkodni is akarnak, duzzogva félre ne vonuljanak és akaratuk ellenére az akció erkölcsi súlyának csökkenését ne okozzák.

Nagyon sok függ az értekezlet lefolyásától. Meg vagyunk győződve arról, hogy ennek tudata és az erkölcsi felelősség érzete fog tükröződni előkészítőinek és intézőinek minden cselekedetében. És miként a Szabadkán megindult mozgalom felekezetünk vezérférfiainak támogatása folytán vált országossá, azonképpen minden további fejleményében abból fog meríteni erőt, hatékonyságot és eredményt. Így válik majd a siker és áldás gazdag kútforrásává.

*

A kerületi elnököknek az országos nagygyűlésről való tanácskozását és határozatait az 1912. évi január 21-én Budapesten tartott ülésről felvett jegyzőkönyv a következőképpen ismerteti:

3. Előterjesztett a szabadkai izr. hitközség előljáróságának f. é. január hó 2-án 6. sz. alatt kelt és az Országos Izraelita Irodához intézett átirata, melyben nevezett hitközség elnöke hivatkozással 1911. évi szeptember hó 15-én a hazai zsidóság türethetetlen helyzetének megváltoztatása és az ellentétek lehetőleg kiegyenlítése érdekében valamennyi hitközséghez intézett — az Irodával azonban nem közölt — körlevelével megindított mozgalomra és e mozgalom eddigi eredményeire, arra kéri az Iroda elnökségét, hogy ezen békeaktiót hathatós támogatásában részesítse, az ez ügyben f. é. január hó 24-én megtartandó értekezleten megjelenjen és ott tanácsával a mozgalom vezetőit utba igazítsa. Az eme megkeresés folytán megindult bizalmas eszmecsere folyamán az irodai elnökség azt az álláspontot foglalta el, hogy a felekezet egységének és békéjének helyreállítására irányuló és eddigi működésének végcéljával lényegében azonos törekvésű mozgalmat a maga részéről a legmelegebben üdvözli, de minthogy az Iroda hatáskörére vonatkozólag érvényben levő szabályok szerint eljárására nézve a községkerületi elnökök gyűlésének határozata szolgál irányadóul és e gyűlés csakis folyó hó 21-ére hívható egybe, az Iroda a szabadkai megkeresés tekintetében csak e gyűlés után nyilatkozhatik. A szabadkai hitközség t. elnöke ez okból az értekezletet f. évi február hó 20. napjára halasztotta el.

Kapcsolatban ez előterjesztéssel az Iroda elnöksége bemutatja az V., XI. és XXIII. izraelita községkerületek közgyűlésének a szabadkai kezdeményezéssel összefüggő határozatait.

Az összes megjelentek élénk részvétele mellett széles mederben megindult eszmecsere után az izr. községkerületi elnökök gyűlése a következő határozatot hozta:

A szabadkai izr. hitközség köréből a hazai izraelita vallásfelekezet belső békéjének és egységének érdekében megindított mozgalmat a gyűlés a maga részéről annál melegebben üdvözli, mivel az egyes izr. községkerületek közgyűléseiken, a községkerületi elnökök gyűléseikben, illetve az Országos Izr. Iroda intézkedéseiben a rendelkezésükre álló minden eszközzel mindenkor e célok megvalósítására törekedtek. A maga részéről hön kívánja, hogy a mozgalom a felekezet közügyeire üdvös kihatással legyen, bizvást reméli, hogy ez a hittestvéri viszony meglazult kötelékeit szorosabbra fűzni, az egységes béke eszméjének hiveit szaporítani, tömöríteni és új erőtényezőkké felnevelni fogja.

Minthogy azonban a községkerületi elnökök gyűlése, illetve az Országos Iroda magát a szabályokra való tekintettel az értekezleten alaki okoknál fogva hivatalosan nem képviselheti, de egyébként is helyesnek tartván, hogy a mozgalom, mely nem az izr. községkerületi elnökök, hanem közvetlenül az izr. hitközségek köréből indult ki, továbbra is eme szervek köréből nyerje irányítását, ama meggyőződésből indulva ki, hogy a felekezet

csak igaz örömmel fogadhat és egész erkölcsi erejével támogatni köteles is minden oly tevékenységet, mely a tarthatatlan viszonyok orvoslását célozza, a községkerületi elnököket mai gyűléséből felkéri, hogy a kerületek területein fennálló *valamennyi hitközségnél* tőlük telhető módon haladék nélkül és egyéni befolyásuk sulybavetésével odahatni sziveskedjenek, hogy azok a szabadkai hitközség köréből f. é. február hó 20-ára a székesfővárosba egybehívott értekezleten résztvegyenek és ott a kitűzött magasztos feladat elérésére alkalmas további elhatározásokat teljes erejükből elősegítsék, önként értetődik, hogy amennyiben egyes hitközségek a kerületi elnököt, vagy a kerület egyéb functionáriusát biznák meg az értekezleten való képviseltetésükkel, mint egyes hitközségek kiküldöttei az említett értekezleten, vagy az abból folyó más tanácskozásokban és kiegyenlítést kereső actióban akadálytalanul résztvehetnek.

Miről az egyes kerületek elnökségei, valamint a szabadkai izr. hitközség előjárósága jegyzőkönyvi kivonaton értesítendő.

E határozat értelmében az Izraeliták Országos Irodája a következő levelet intézte az összes kerületi elnökségekhez

31315. szám. Tekintetes Elnökség! A szabadkai izraelita hitközség köréből a felekezeti béke és egység érdekében f. é. február hó 20-án Budapestre összehívott értekezlet tárgyában az izraelita községkerületi elnökök f. hó 21-én tartott gyűlésén hozott határozatot van szerencsénk a Tekintetes Elnökséggel mellékelten jegyzőkönyvi kivonat alakjában oly kéréssel közölni, hogy a szóban forgó értekezlet ügyében e határozat értelmében eljárni méltóztassék.

Hivatalos tisztelettel Budapesten, 1912. évi január hó 22 én. Az Izraeliták Országos Irodája:

Dr. Mezey Ferenc irodai titkár.

Mezei Mór irodai elnök.

A válasz a nő vonakodása esetén.

Őszinte öröm töltött el engem és bizonyára sok más kartársunkat is, midőn Steinherz rabbinak a zsidó házasságjog egy aktuális kérdéséről szóló cikkét megpillantottuk. Örültünk, hogy végre akad egy a rabbinikus tudományokban kiváló jártasságu kartársunk, a ki belenyul a mi házassági törvényeink bonyodalmaiba, hogy — ezt fel kellett tételeznünk — azokból a kivezető utat is megmutassa számunkra. Bocsássa meg a tudós kartárs ur, ha el nem titkolom csalódásomat, melyet a cikk végeztével éreztem, midőn megoldás helyett az eddiginél is nagyobb nehézséget ajánl fel.

Tudós elnökünk, a komáromi rabbi ur a tőle megszokott alaposággal bizonyítja, hogy R. G. a mai korban némileg veszített sulyából, egyrészt mivel kiváló decisorok szerint ő maga is csak a hatodik évezredig szánta érvényességét, másrészt mivel megszűnt az ok, mely rendeletének kiadására készítette őt; bizonyítja azt is, hogy a nőre nézve is *micva* a rituális elvá-

lás és hogy a férjet nem szabad nőtlenségre kényszeríteni. Mindezek dacára ő is követeli a 100 rabbi beleegyezését, holott épen ez az, a mi az egész eljárást rendkívüli mértékben és fölöslegesen megnehezíti s mint a régiek mondják: ezzel az egész engedély a kutba esik.

Az én alázatos véleményem szerint minden az újabb viszonyok által kényszerített intézkedésnél szigoruan tartózkodnunk kell a súlyosbitásoktól és valósággal áldás lenne, ha döntő tekintélyvel bíró talmudtudósainkat az a szent elv vezérelné *כל המקיל חבא עליו ברכה* Természetesen csak ott, a hol azt törvényeink és hagyományaink megengedik. A Steiner által felhozott esetben annál inkább alkalmazhatjuk ez elvet, mert a hagyományos irodalom és korunkbéli szigoruan konzervatív rabbik véleményei felhatalmaznak reá.

Isserles E. H. 1. 10. és 67. 2. világosan mondja, hogy ha a férfinak jog szerint el kellene válnia a nőtől, de ez nem akarja a get-et átvenni, akkor megengedhető a férfinak, hogy új házasságot kössön, mert a nőnek *nincs ioga a férfiut örökös nőtlenségre kényszeríteni*.

A későbbi decisorok között csak arra nézve van véleményeltérés, vajjon get nélkül nősülhet-e a férfiu (Noda Bij.), minthogy r. Gersom tilalma ugy is vesztett már erejéből; avagy inkább váljon *על ידי גט* által, és akkor minden aggály nélkül házasodhatik másodszer. Ehhez csatlakozik a wilnai gaon is, mert jobb, ha egyszer vétkezünk r. Gersom tilalma ellen és a nő akarata ellenére adjuk a get-et, mint ha folytonosan követünk el bünt ellene a kétnejűség által.

Igaz, hogy a 100 rabbi beleegyezését a Ch. Sz. és mások is szükségesnek tartják. De a tesubot-irodalomban igen sűrűn akadunk oly véleményekre, melyek a feleket ez alól felmentik, különösen, ha a nő erkölcsi magaviselete vagy férje iránti ellenszegülése okozta a válást.

Igy mondja a jámbor böszörményi rabbi (Tes. Mhráf.): Most még arról beszéljünk, vajjon a 100 rabbi engedélye szükséges-e? Ine a decisorok többsége szerint r. Gersom nem hozta rendeletét micva esetére, de még a szigoritók szerint is, ha a nő nem méltó, hogy férjével házasságot folytasson, akkor nem vonatkozik reá r. G. tekanája. Mhrm. Padua különben is azt a tételt állítja fel *לדין הרשעה הרשעה לא חקן רבנא לא חקן רבנא לא חקן רבנא* A Sebuth Jakob is ugy véli: Nem minden nap akad oly férfiu, kinek módjában van 100 rabbi aláírását összegyűjteni. Ugy szintén a sans-i gaon is megengedte hasonló esetekben, hogy a férfiu új házasságot kössön 100 rabbi beleegyezése nélkül.

A gyakran idézett kézikönyv Nethibot hasalam hosszas fejtegetés után azt mondja: Ott, a hol törvény szerint el kell a nőnek válnia, ott nem kell a 100 rabbi engedélye a váláshoz. N. H. I. 54.

Azt se szabad elfelednünk, hogy a mai korban, mikor a rituális válás miatt hozzánk fordulnak, ott befejezett tény előtt állunk. Nem arról van szó, hogy a nő vonakodik férjével a házasságot folytatni, sem arról, hogy erkölcsi magaviselete ellen kifogások vannak, hanem azon tény előtt állunk, hogy a nőnek nem szabad és nem lehet többé férjével a házasságot fentartani. A

biróság döntő ítéletet hozott, a melylyel szemben csak a jogtalan zsarolás vagy bosszuvágy indítja a nőt a rituális válás visszautasítására. Ilyenkor nyugodt lélekkel mondhatjuk *דברי הדין גומא לא תהו רחמי* (1).

A kiváló karczagi rabbi Schük Salamon, kinek műveit a legmelegebben ajánlhatjuk kartársaink figyelmébe, több ízben foglalkozik e kérdéssel (Tes. Rasban E. H.) és ez a nagyérdemű tudós a következőket mondja:

Nézetem szerint csak *נשחטת* esetén vagyunk kényszerítve a 100 rabbi beleegyezésének kérésére, mert talán tévedtek az orvosok vagy a tanuk és jobb, ha kissé elhúzódik a dolog, mert óvatosaknak kell lennünk az ítéletben. De ha bizonyos, hogy a nő erkölcstelen életet folytatott és ha nem ösmerjük hollétét és félni is kell, hogy a férfiu polgári házasságot köt — az ilyen esetekre nem rendelkezett r. G., hogy a 100 rabbi beleegyezését kérjék. — Ugyancsak ott olvashatjuk a megboldogult sátorlajuhelyi rabbinak, a nagy-tudásu Weisz Kálmánnak kimerítő tanulmányát, mely szintén arra az eredményre jut, hogy a férfiunak meg szabad engedni a nősülést, a nélkül, hogy a 100 rabbi megkérdezése szükséges lenne.

Tudom, hogy a tesubot-irodalom nem a normális esetekkel foglalkozik. Vagy erkölcstelen, vagy hitehagyott nőkről van szó. Minálunk legtöbbször az történik, hogy a jó barátoktól informált nő — a közönség ezekben járatosabb, mint a legegyszerűbb vallási törvényekben — nem akarja a get-et elfogadni, mert előnyöket akar a férjtől kicsikarni. Elutazik otthonából és jól elzárkózik hogy senki hozzá ne férjen. Vajjon szabad-e ilyen okok miatt a férfiut a választás elé állítani, hogy vagy nőtlen maradjon, vagy csak polgári házasságot kössön? Vagy hogy a mindenképen nehéz eljárásához folyamodjunk a 100 rabbi engedélyének elnyeréseért? Valóban nem a „könnyítés“ vágya, hanem a vallás méltóságának megóvása birt reá már eddig is több rabbist, hogy e kérdést minden fölösleges súlyosbitás nélkül oldották meg.

Tudomásom szerint ugyanis a következő módon járnak el: Egy hónapon belül háromszor felszólítjuk a nőt, hogy az összes szabványok betartása mellett vegye a a get-et. Mindhárom esetben figyelmeztetjük, hogy vonakodása esetén nélküle is felszabadítjuk a férfiut megkötöttségétől. Ha ezek dacára a nő a get-et elfogadni nem akarja és mi átlátjuk, hogy csupán jogtalan spekulálás miatt vonakodik tőle, akkor három rabbi által alkotott beth-din elé terjesztjük az ügyet és ha az bölcs megfontolás után a nő vonakodását jogosulatlannak tartja, akkor a beth-din küldöttet nevez ki, a kinek a get-et átadja.

Még azt is hozzáteszem, hogy nem a szemináriumban végzett rabbik, hanem orth. körökhöz igen közel álló és orth. rabbik véleményét kikérő kartársak már követik e gyakorlatot és így nem kell félnie senkinek, hogy ő fog rést ütni a kerítésen.

Az ilyen eljárás mellett nem sokára megszűnik az eddigi szokás, hogy minden alkalomkor a vallást a legalantasabb érdekek eszközévé alacsonyítják le.

Biztos vagyok, hogy minden rabbi a legnagyobb óvatossággal fog eljárni az összes a válással egybefüggő esetekben. Az a tulzásig menő aggályoskodás, mely jámbor őseinket jellemezte az שׂוֹמְרֵי הַמִּצְוֹת kérdéseiben, bennünk is él és kell, hogy éljen ezentul is. De ha kifogástalan tekintélyű rabbikra támaszkodva elkerülhetjük az ilyen alkalomkor felmerülő chillul hasémekeket, ha van mód a rituális házasság lehetőségének megszerzésére, a nélkül, hogy vétenénk a hagyományok ellen akkor mi értelme volna, hogy ezt megnehezítsük a 100 rabbi véleményének bekérésével?

Mindenképen kívánatos lenne, ha a kartársak hozzászólása után a vallásügyi bizottság is behatóan foglalkoznék és döntene e kérdésben, hogy egyöntetűen járassunk el benne.

Szabadka.

Dr. Singer Bernát.

A szombati irás.

Kartársaim, a kik modern hitközségekben működnek, tudják jól, hogy nem sok tanuló van a középiskolákban, a ki a szombat- és ünnepnapon való irás, rajzolás alól magát felmentetni kívánja. Hisz — fájdalom — nálunk az a felfogás járja, hogy a ki középiskolába jár, az nem lehet oly tulzott maradi, hogy szombaton ne írjon. Ez igazán szégyen volna rá nézve. Ez legfeljebb a rabbinak való, t. i. annak, a ki rabbipályára készül, a rabbi fiának sem feltétlenül. Így hát valóban nem kell sajnálnia Csáky miniszternek azt a szabadelvű fellobbanását, mely sok huza-vona után elrendelte, hogy minden zsidó tanuló felmentendő a szombati irás alól, ha azért folyamodik.

A középiskolákban az 1893. évi 58711. sz. miniszteri rendelet értelmében maga az igazgató adja meg az engedélyt „és pedig minden eddigi helyi megszorítás és egyéb feltétel nélkül, egyedül a szülőknek *az aláírásra nézve hatóságilag igazolt* kérvénye alapján“

Ugyanez a kikötés áll a 8077/1893. sz. rendeletben, mely a polgári iskolákban a különösen fontos ügyet a tanfelügyelőhöz utalja. Már most előáll a kérdés, mit értünk hatóságilag igazolt aláírás alatt? A mi tanfelügyelőnk például úgy döntött, hogy csakis *közjegyző által hitelesített* aláírással fogadja el a folyamodványt, különben nem. Ez a módja az aláírás hitelesítésének elég körülményes, pénzbe és időbe kerül a szülőnek, a ki kénytelen a közjegyzőhöz elmenni, esetleg ott jó ideig várakozni, míg a hitelesítés megtörténik. A közjegyző annak rendje módja szerint alapos jegyzőkönyvet vesz fel, ha nem ismeri a felet, azonossági tanukat is kíván, rávezeti a folyamodványra koronás bélyeg mellett a tényálladékat és azután vihetjük a „hatóságilag“ hitelesített okiratot az iskola igazgatójához, hogy felterjeszsze a tanfelügyelőséghez elintézés végett. Ha ez nem megokolatlan szekatura, akkor vajjon hát mi?

Tény, mikor valaki gyermekét a rajz, kézimunka vagy torna tantárgyai alól *teljesen* fel akarja menteni, nem kell *hatóságilag hitelesített* aláírás, de ha a szombati irás s rajzolásnak pusztán gyakorlati része alól arra az órára kívánja felszabadítani, akkor igen!

Hogy az ilyen eljárás, mely megnehezíti a zsidó vallás szabad gyakorlatát, nem szabadelvű és nem méltányos, az nem szorul bizonyításra! Be nem vallott célja nyilván az, hogy egyes szülőket visszatartsa a folyamodástól, mikor felesleges módon megterheli rendelkezésével és bizonyos, hogy nem egy esetben el is éri azt. Hogy pedig a tanügy fontos és jogos érdekének sérelme nélkül mellőzhető a körülményes hitelesítés, azt a tények igazolják. Nekem mindig sikerült a gymnasiumban, nem csak jelen működésem helyén, kieszközölni, hogy az igazgató a szülő egyszerű kérelmére felmenti a tanulót, legfeljebb én hitelesítem az aláírást. Ugyancsak így vagy még egyszerűbben jártunk el a polgári iskolákban, a hol a tanulók az év elején a hittanárnál jelentkeztek és az ő általa beterjesztett jegyzék alapján adták meg az igazgatók az illető tanulóknak a felmentést. Mikor azonban a tanfelügyelő ezt megtudta, határozottan megtiltotta. Nos, a miniszteri rendelet értelmében neki feltétlenül joga van hozzá; az már más kérdés, vajjon okos és szükséges dolog-e a rendelet betűjéhez ragaszkodni? Sőt még azt is kívánni, hogy ha ugyanon iskolába több gyermeke jár egy szülőnek, mindegyikért külön folyamodjék!

Épp azért helyesnek tartom, ha a dologban együttesen járnánk el és a miniszteriumnál kieszközölnők a sérelmes intézkedés megváltoztatását.

Tisztelettel felkérem tehát kartársaimat, sziveskedjenek engem akár e lap útján vagy még inkább egyenesen, hivatalos uton értesíteni, miyen az eljárás e tekintetben náluk a gymnasium-, reál- és polgári iskolákban és mi a tapasztalatuk e téren a tanulókra nézve?

Ha azután a kívánt felvilágosításokat ismerem, sürgős indítványt adok be egyesületünk igen t. Elnökéhez, hogy megokolt felterjesztéssel éljen a vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy mielőbb, már a jövő tanév elejére kedvező eredményt érjünk el és ne legyünk sehol a végrehajtó közegek jóakarátára utalva, hanem bátran követelhessük jogunkat a megfelelő miniszteri rendelet alapján.

Várom t. kartársaim szives értesítését és azért előre is köszönetet mondok.
Nyíregyháza. *Dr. Bernstein Béla.*

Tauro va-avaudo.

Jelen soroknak célja egynehány megjegyzést tenni dr. Heller Bernát kollega vallásoktatás című fejtegetésére (Magyar Izrael IV. 209.), melyben az érvelés szellemes és kényelmes módját választotta: az ad absurdum vivést. A szó szoros értelmében „a tóra harcait“ vivja és a tórát meg akarja védelmezni a liturgia s a minhang-tan ellen. Pedig ha az a pár bibliai mondat, a melyet az elemiben megtanulnak a tanterv szerint, de nem tanulnak meg a valóság szerint, tórának nevezhető, akkor erre az alkalomra helyesen ismételjük azt a merész elvet: „ész la aszausz la-hasém, héféru tauroszecho.“ Már pedig maga ez a körülmény is, hogy közlönyünk e régi, de mindig uj

kérdést felelevenítette, a mellett tanuskodik, hogy általános a szükségérzet arra tenni kell valamit.

A vita nem a paedagógia, nem a helyes módszer, sőt nem is a zsidóság lényegével való megegyezés szempontjából, hanem az eredményesség jegyében indult meg. Lövy Ferenc dr. felvetette az eszmét, hogy üdvös volna, ha a rabbik egy része, különösen a hosszabb idő óta egy községben működő, leközlőné tapasztalatait arról, hogy a hitoktatásnak a felnőtt nemzedéken milyen eredménye lett. Milyen eredménye lett nem az általános erkölcs, a tisztesség, a munkás élet szempontjából, hanem a zsidóságot tekintve. Mennyire erősödött a hitoktatás által a zsidósághoz való tartozás érzése s ez az érzés mennyire nyilvánul tettekben ez a kérdés. A mint én azt felszólalásomban (M. I. IV. 26.) előre láttam, azok, a kikhez e kérdés és kérés intéződött, hallgatni fognak. De e hallgatásban is elszomorító felelet rejlik és emberileg érthető, hogy eredménytelenségről nem szívesen beszélnek. Vagy nem ad-e e kérdésre közvetett feleletet dr. Venetianer Lajosnak az istentiszteletről szóló tudós dolgozata (M. I. IV. 154.), mely annak a megállapításával kezdődik, hogy az istentiszteletre vonatkozó reformok nem váltak be. Hiába hozták be az orgonát, hiába rövidítették meg az imák idejét, hiába az élő nyelvek térfoglalása a templomban, hiába a modern hitszónoklat, a reformok koporsókhöz hasonlóaknak bizonyultak. A kik csinálják, azoknak nem kell s a kik számára csinálják, azoknak mindegy. Venetianer a régi reformok csődje után ujakat ajánl, de ezekről alig hihető, hogy fel fogják ébreszteni az istentiszteletben rejlő vallási értékek féltését. Mert korunk áramlataiban rejlik a baj. A hivek egy része nem akar templomba járni, mert közbömbös, kényelmes, megrészegedett a hirlapi frázisoktól, szép szóval: szabadgondolkodó, még ha nem is gondolkodik. A hivek másik része pedig már nem is bír résztvenni a közös áhitatban, mert nem tanították meg héberül olvasni s nem gyakoroltatták be vele az imádságokat, mert némely helyen oly nemzedék áll előttünk, melynek már apái szüntek meg otthon imádkozni.

„A vallási skrupulusok“ felélesztésére vonatkozólag új irányt mutathat nekünk az utolsó évtized legnevezetesebb zsidó mozgalma: a cionizmus. Bár nem valósította meg a hozzá fűzött reményeket, határozott sikerei vannak a zsidóság iránt való szeretet és tevékenység felélesztésében. Sikereinek magyarázata az, hogy lépést tudott tartani az idővel. Olyan zsidók, kik elvesztették hitüket, megtalálták a zsidóságban népüket, sokan a népen keresztül megtalálták fenntartásának legfontosabb eszközét, a vallást, sokan népszokásként gyakorolták a szertartásokat s gyakorlás által lelki szükségletükké lettek, sokan a nép nyelvét tanulták, s a mire megbarátkoztak vele, szent nyelvvé lett, melyen imádkozni is lehet. Mivel a magyarországi zsidóság egy része ott tart már, hogy csak a cionizmus segíthetne rajta, úgy kár, hogy oly könnyedén elbántak vele. Bizonyára tiszteletre méltó hazafias és politikai okokból történt és már Ben Szíra mondja: „a mi messze esik tőled, azt ne kutasd“.

E mozgalom értékfejlesztő és értékmeztartó hatása tartalmazza egyszer-

smind hitoktatásunk kritikáját, a mely nem vette figyelembe a megváltozott viszonyokat. Elfelejtette, hogy a tanulók egy része a vallásgyakorlatból otthon semmit sem lát s így e tekintetben az iskolának kell mindezt pótolni s olyat tanítani, a mit pár évtizeddel ezelőtt tanulás nélkül is tudtak. Elfelejtette továbbá, hogy az általános, csak a valóságra irányított szellemi áramlat nem kedvez a metafizikai eszméknek, az elméleti vallásbölcseletnek. Ez a gondolkodás ma már a zsenge koruak lelkületét is áthatotta, úgy hogy kiolvashatjuk szemeikből a kételkedést, ha isteni kinyilatkoztatásról, szertartások szentségéről beszélünk. Nem lehet ezen másképp változtatni, mint módszerváltoztatás árán. Első sorban nem annyira az egyéni vallásosság fejlesztését tűzzük ki célul, hanem a közösség együvé tartozásából táplálkozó vallásos érzést éleszszük és erősítsük. Ne szünjünk meg a legalsóbb foktól kezdve hivatkozni a zsidóságra, a zsidó népre, mint adott tényre. Fenntartásáért dolgozni mindenkinék legfontosabb erkölcsi kötelessége. Olyan nehéz külső körülmények mellett, a milyenek az üldözés és a lenézés, olyan súlyos belső körülmények között a milyenek a kikeresztelkedés, vegyes házasság, vallástalanság, csak sajátosságai megőrzésével maradhat fenn. Fajunk életerejéje a vallás s rendkívül nagy mértékben a szertartások gyakorlása is. Mert a szív vallásossága az embernek drága kincse, de zsidó szempontból az a fontos, hogy mennyi áldozatot tud hozni az ember mindennapi idejéből és kényelméből a zsidósághoz való tartozásának nyilvánítására, a melynek egyik megjelenési formája a közös áhitat is. Saját magam tapasztalata szerint valahányszor alkalmam volt beszélni ifjakkal és felnőttekkel olyan témákról, a milyenek a táplálkozási törvények, az istentisztelet héber nyelve, a vegyes házasságok tilalma, az erkölcsi oldaluk iránt sohasem volt érzékük, hanem ellenük egy pár készenlétben tartott frázisuk, de mindig megszűnt a felületes ellenkezés, mikor arra az álláspontra helyezkedtem, hogy ezek kipróbált eszközei a zsidóság fennmaradásának s megerősítésének. Ez nem metafizika, ezt nem lehet természettudományi alapon támadni. Nem tudom, vajjon nem vétek-e az aggadista ellen, de nekem az a véleményem, hogy a mit kifejtettem, benne van azon mondásában, a melyet Jeremiás 9,12-höz kapcsolt „hal'vaj auszi ozvu v'esz tauroszi somorú“ (Jalkut 282 §).

Ilyen viszonyok mellett mi lehet a vallásoktatás célja? Először az, hogy az eleven zsidó étellel megismertesse a tanulót, azonkívül, hogy a közös vallási élet egyik legnevezetesebb megnyilvánulására, az istentiszteletre készítse elő. Csupán ha ez megvan, lehet a cél a vallás klasszikus kutfőinek megismerése.

Ez ellen rendkívül sok ellenvetést lehet felhozni, sőt meg is lehet rajta botránkozni különféle cimeken, de ez, sajnos, úgy van.

Hogyan kell az élő zsidó életet bemutatni, erre példát nyújtott dr. Bernstein Béla. Ugyanezt tette dr. Borsodi József nagyatádi rabbi is. De ez nem gondolta meg, hogy a legapróbb, sokszor közömbös részletekre is kiterjeszkedvén, vétekezett ama üdvös rendszabály ellen: „én m'farszemin hadovor“, mivel első pillanatra nem látják meg majd a haggadát, csupán a

gombócot. A minthogy Heller Bernát kollega is azt hiszi, hogy Nagyatádon a hitoktatás frigiditásával nem a tóra van, hanem a barchesz. (Ezt a szellemességét 120 évvel ezelőtt elköve'te Gvadányi, lásd Magyar Zsidó Szemle XXIX. 20. l.) Pedig nem arról van szó, hogy „csak“ vallási szokásokat tanítsunk, hanem arról, hogy megismertessük a gyermeket azokkal is és itt az „is“ többször aláhuzandó. Igazán érthetetlen, miért ne ismerje meg azokat a gyermek, ha az illető községben még nem haltak ki s legalább egy tekintélyes kisebbség által gyakoroltatnak. Ebből tehát nem következik az, hogy Budapesten a huszti minhágot tanítsák. Hogy ezt tanítani kell, az nem vívmány, hanem szükséges rossz. S ha a kollega eleget tesz a parancsnak, „vésd azokat gyermekeid szívébe“, úgy kétségtelen, hogy az az iskola, a hová gyermekei járnak, fel van mentve ilyenek tanítása alól, feltéve, hogy minden gyermek nyer hasonló felvilágosítást a szülői házban. Vagy mondjon le az iskola a széder megismertetéséről, mert az már folklóre és a pápuák lakodalmi szokásai is az?

A barcheszpolémiát Heller Bernát tudományos alapon is folytatja s megtanít bennünket arra, hogy a barchesz tulajdonképen Berhta istennő cipója és a mézzel való bekenés Ovidiusnál is olvasható. Ez természetesen nagyban csökkenti a mézes barchesz evésének jelentőségét s érdemes is volna ezt az analógiát terjeszteni a hívek között felvilágosításul, ha nem volna e tekintetben oly nagy a közömbösség. Lám, annyiszor bizonyították már be, legutóbb az Alliance Israélite Universelle alelnöke is, hogy táplálkozási törvényeink tabu-előírások s még sem siettek a nép tömegei új edényeket beszerezni -- a tréfi háztartás bevezetéséhez

A megváltozott viszonyoknak tekintetbe nem vétele jellemzi Dr. Bände cikkét is, melynek fiatalos heve abban is megnyilatkozik, hogy a 13 hitágazatról azt mondja: Maimuni filozófusi systemabuzgóságának szüleményei, a mi helyén volna egy értekezésben, mely a hitágazatokat kritikai bonckés alá veszi, újakat állít helyébe, de csak úgy rövidesen ilyen kijelentéseket tenni, az egy kissé túlerélyes. A hitoktatás tekintélyét félti, ha olyat tanítanak, a mit a legkisebb gyermek is megtanul „a zsidó népelet körében.“ Hol? Csak nem az ő községében? Ha igen, akkor az ő rövid működése ott már most is lélekemelő és forradalmi hatású. A mit azonban a szombat délelőtti istentiszteletről mond, annak megvalósítása üdvös, ezzel foglalkozni kell, ezért küzdeni érdemes, mert ez elősegítője a vallásgyakorlati oktatásnak, a melynek alapját azonban az iskola vesse meg, miért is ez legyen az alsó fokon a legfontosabb tananyag, melynek érdekében csökkenteni kell az elméletnek egy nagy részét. Ezzel szemben Heller azt mondja, hogy tantervünk tulgyakorlati s felsorol egynehány klasszikus zsoltárt, a mely nincsen felvéve. Először állapítsuk meg egyik tévedését. Zsoltárokat csak a felekezeti középiskola harmadik osztályában fordítanak s ilyen iskolákról nincs is szó ebből az alkalomból. Másodsor: ne vitatkozzunk egyes zsoltárok klasszicitása felett, mert eredményről van szó. S ha a tanulók nem tudnak folyékonyan héberül olvasni -- mint a hogy tényleg nem tudnak hogyan végezhetnek egy

ilyen anyagot a harmadik középiskolai osztályban, a milyen: 104 héber vers, a róshasonói tefilla, héber igeragozás és e mellett bő történet? De ez nem lesz lehetetlen, ha az elemiben meg fogják tanulni imáinkat jól olvasni és tartalom szerint megismerni. Az olvasás és begyakorlás legyen az oktatásban a test, a tartalmi összefoglalás a lélek. Közben a bibliai történet is elvégezhető fontosabb részleteiben. Minek fordítani, mikor az olvasás kinosan megy! E kérdés megítélésénél a paedagógiát tekinteten kívül kell hagyni. Mert, a hogyan most csináljuk, hogy az elemiben idegen nyelvű szövegeket fordítottunk, nem az élő, sem a klasszikus nyelvek tanulási módszere szerint hanem gépiesen — az paedagogiai lehetetlenség, vagy hogy a kollega szavait használjam „szinte faraói kegyetlenség.“ De ha már vétkezünk, tegyük azt okosan és eredményesen.

Azt hiszem, hogy kulturáltabb vidéken, a hol épen lanyhább a vallásgyakorlat, a zsidó gyermekek az elemi iskola elvégzése után néhány esztendeig középiskolába járnak. Budapesten alig van olyan zsidó gyermek, a kinél az elemi elvégzése tanulmányai befejezését jelentené. Így tehát a zsidó gyermek számára a leggyakoribb esetben az elemi a középiskolának előfoka. Ez tényleges állapot s nem hibás feltételezés, a mint Heller Bernát hiszi. De ha az elemi iskolai oktatás eredménye csak az volna, hogy megtanította a gyermeket a közös áhitatban résztvehetni s belénevelte a közösség olyan szeretetét, hogy részt akar venni, akkor elérte célját. Schiller halálának száz éves fordulója alkalmából egyesek a német nép zömét kikérdezték a nagy költő feől s kiderült, hogy a művelt nemzet egy nagy, nem is analfabeta része nem is tudta, ki volt Schiller. Ha módunkban állna megkérdezni a zsidó iparostanoncok legnagyobb részét, hogy mit tud Ezráról, Hillelről, ugyanilyen lenne az eredmény, de az ima, a mibe belegyakorolta magát, bizonyára megmaradt emlékezetében.

A németországi reformmozgalom egyes vezetői gyakran jelentették ki, különösen a negyvenes és ötvenes években, hogy a többi, szertartásokhoz ragaszkodó zsidóknak sejtelmük sincs a zsidóság lényegéről. Kicsiben erre emlékeztet, ha Heller a gyakorlati vallásoktatás „panacaeája“ ellen a vallás szempontjából emel kifogásokat, mert — ugymond — ezt támadták. Az nehezen érthető, hogy annak a követelése, hogy a gyermek az elemiben a liturgiával ismerkedjék meg, a vallás megtámadásával azonos lenne. Az pedig naivítás volna, ha ezt csodaszernek tartanók. Nem, ez csak nem lenne olyan eredménytelen tanítás, mint a mostani.

Ellenben aláírhatjuk azokat az igazságokat, melyekkel a vallás és a zsidóság nevében harcol a vallásgyakorlati oktatás ellen. Mert kétségtelen igaz, hogy a jámbor érzés és a zsidó történeti tudat nem fogadja el a vallásoktatás legfőbb céljának sem a zsidó néprajzot, sem a liturgiát. De hát héber olvasás nélkül nincs eredményes tóraoktatás sem és a zsidó életnek ismerete, szertartásoknak, imáknak begyakorlása nélkül (s a begyakorlás első fokon mindig gépies) reményünk sincs arra, hogy a közösség vallásos életében részt vesznek. A cél mindig a tóra ismerete marad. Ezt még az a zsidó

is tudja, a ki Steintalról és Geigerről nem is hallott s a ki tórára akarja nevelni fiát s ezt azzal kezdi, hogy elküldi reggelenként a tanítóhoz az ima begyakorlására (ilyen kurzust talán a kollega is végigcsinált) s szegény nem is tudja, hogy vétkezik a vallás ellen, a mikor azt kívánja, hogy gyermeke először imádkozni tudjon s nem vár addig, míg a biblia elbeszéléseit megtanulja kinosan elmondani.

Ki tagadhatná, hogy a zsidóság sohasem vallotta, hogy egyéni tulajdona az imakönyv? De mire kellett volna ez a deklaráció? Az imakönyvben előforduló zsoltárokról, bibliai versekre? Nem elég tanuságtétel az, hogy a zsidó nép közel kétezer év óta használja legfontosabb részeiben a mai imarendet? Azt a patetikus kijelentést azonban, hogy még az sem, a ki a kinyilatkoztatásba belefoglalja a későbbi tudósok munkásságát, érti alatta az imakönyvtant, leszállítja a maga értékére az a csekély ellenvetés, hogy megilla traktatus, a szóferim traktatus és az Órach Chajim egy tekintélyes része is csak imakönyvtan.

A mit a luehauszról és a luachról, Micha prófétáról és az imakönyv tartalomjegyzékéről, a zsoltárokról és a barcheszformákról mond — azt elszólásnak minősítem. Harnack, a ki bevallja, hogy az evangéliumi igék mind benne vannak a zsidóság etikájában, de „sok más is“ és ezt a „sok mást“ teszi meg a zsidóság sajátos tanításának, vagy az, a ki zsidóságban csak görbe orrokat és uzsorát lát — nem igazságtalanabb, mint ez a barcheszpolémia. Hadd faragjak én is ennek mintájára egy mondatot: „a zsidóság szellemének megsértése, ha Micha próféta tanításai mellett tanítványainkat a tefillin törvényeivel is meg akarjuk ismertetni, s milyen mély sülyedés, a finomult vallásos érzés ellen való vétek az Istenre való vágyódás klasszikus zsoltáraitól rabolni el azt az időt, a melyben rámutatunk olyan törvények kötelező erejére, mint: „ne egyél sertést.“ Ugy-e szép és szertartás nélküli erkölcsi magaslaton álló?!

„Bizarr“ ötletnek mondja azt a nekem tulajdonított kijelentést, melynek értelmében én a templomi melódiákat a zsidó vallási érték egyik mérőjévé teszem. Mivel a bizarrság némileg a pathologia körébe tartozik, stilszerű lesz azzal a szóval felelni erre a melylyel a pestiek a hamis diagnózist jelölik tréfásan: „seker bilbul.“ A ki cikkemet elolvasta, még az átlagos felületességgel is, láthatta, hogy azt akartam mondani, hogy az, ki a kántor melódiáit a szöveggel együtt könyv nélkül szemmel látható örömmel követi, minden esetre gyakran jár templomba s a zsidóság számára többet jelent, mint az, a ki a latin betűs kaddissal a kezében várja az ima végét.

Fejcsóválással kezdte Heller dr., én meg azzal akarom végezni. A mikor kívánatosnak tartja a község iránti érdeklődést, azt mondja, hogy ellentétben tudja magát „felekezetiünk egyik másik jobbival“. Ez az a keserű paradoxon, a melyet remélhetőleg fejcsóválva fog olvasni a Magyar Izrael közönsége. Milyen furcsa állapotok, mikor felekezetiünk legjobbjainak kell titulálni azokat, kik nem tartják kívánatosnak „a község iránti érdeklődést és áldozó készségét“, kiknek tehát liturgia- és folklorementes zsidósága szívüknek

oly mély rejtekében foglal helyet, hogy azt idegen nem láthatja, sőt saját gyermekeik sem, a miért is ezek között sokkal több a kikeresztelkedett, mint a rabbipályán működő. — Nekünk azonban, a kik nem vagyunk felekezettünk „legjobbjai“, legyen a zsidóság a maga egészében, sajátosságaiban, szer-tartásaiban drága s igyekezzünk nemcsak irodalmi szeretetet ébreszteni iránta. Mindennek alapja szent nyelvünknek olyan ismerete, hogy képessé tegyen az istentiszteleten való részvételre. Magasabb fokokon lehetünk esztetikuskok, filozófusok, hisztorikusok a tanításainkban, de az alap megvetése s megszi-lárdítása után. Ne felejtjük el, hogy a régi mondás: „non scholae sed vitae“ számunkra annyit jelent: vallásgyakorlati oktatás. Az eredmény az eddiginél csak jobb lehet s ezért érdemes szembeszállni paedagógiai közhelyekkel és vállalni a verbalizmus és formalizmus vádját is, a mint irva vagyon a német protestans teológusok könyveiben.

Budapest.

Dr. Richtmann Mózes.

Az Országos Rabbiképző-intézet vezérlő-bizottsá-gának 1912. évi január hó 25-én tartott ülése.

Emelkedett hangulatban emlékszünk meg főiskolánk vezetőinek a mult héten tartott tanácskozásáról. Históriai mozzanat volt a Rabbiképző-intézet életében és hiven tükröztette azt a komoly és eredményes munkát, a melyet az iskola gondozására hivatott bizottság, jelesül pedig *Hatvany József* báró, főrendiházi tag, annak elnöke és *Dr. Mezey Ferenc* kir. tanácsos. annak előadója végeznek.

Ennek az ülésnek határozatából lépett hatályba a Rabbiképző-intézet új szabályzata, a melyet a bizottság *Dr. Mezey Ferenc*nek a szokott gondossággal és pártját ritkító körültekintéssel készült javaslata alapján dolgozott ki s a melynek keretében egyszersmind a vezérlő-bizottság tanügyi albizottságától és az intézet tanári karától együttesen kidolgozott új tanterv is érvényt nyer. És ez az ülés választotta meg az új szabályzat értelmében a Rabbiképző-intézet első igazgatóját. A ki eddig is disze és büszkesége volt főiskolánknak és nagy nevének fényével beragyogta vallásunknak és tudományunknak e szentélyét; *Dr. Bacher Vilmos*, a tanári kar eddigi elnöke most már az igazgatói címet viseli és tisztségében a király Ófelsége erősíti meg.

Nagyon sok utánjárásba, sürgetésbe, sőt nem egyszer küzdelembe került azoknak az eredményeknek a kivivása, a melyek az új szabályzat hatályba lépésével kapcsolatban vannak. Éveken át meddő volt *Hatvany* báró és *Mezey Ferenc* legjobb igyekezete. A kormányhatóságoknál nem lehetett készséget találni azoknak az átalakításoknak a jóváhagyására, a melyeknek szükséges voltáról az intézet vezetői meg voltak győződve, a melyek annak belső életére mélyreható befolyással lesznek. Fogunk még alkalmat keresni az új szabályzat tüzetes ismertetésére és kimagasló jelentőségének méltatására. Most

ezzel a néhány szóval utalunk csak annak a nagy szolgálatnak az értékére, a melyet a szabályzat illetékes helyen való elismerésének szorgalmazásával és kieszközlésével tettek intézetünknek és ennek révén az egész magyar zsidóságnak azok a férfiak, a kik annyira szívéből hordják főiskolánk érdekeit és lankadhatatlan buzgósággal iparkodnak annak megszilárdításán és felvirágoztatásán. A nekik szóló és a bizottság ülésén is meleg szavakkal kifejezésre jutott köszönettel pedig kapcsolatban van annak a nagybecsű jóakaratok hálás elismerése, a melylyel a kormányhatóságok a Rabbiképző iránt viselkednek és a mely nem csak Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternek az intézetet méltató kijelentéseiben, hanem az iskolát gondozó bizottság óhajainak figyelembe vételében nyilvánul.

Az emlékezetes ülésen, a mely Hatvany József báró elnökletével folyt le és a melyen Dr. Mezey Ferenc az előadói tisztet töltötte be, ezeken kívül jelen voltak Dr. Bacher Vilmos, Balogh Ármin, Dr. Bánóczi József, Dr. Fischer Gyula, Dr. Hevesi Simon, Dr. Kecskeméti Lipót, Dr. Kohner Adolf udvari tanácsos, Dr. Neumann Ede, Dr. Schnitzer Ármin, Dr. Steinherz Jakab, Dr. Venetianer Lajos és Winterberg Gyula udvari tanácsos.

Az elnök lendületes szavakkal nyitotta meg a tanácskozást és kegyeletes megemlékezésben méltatta Dr. *Weinmann* Fülöp, a bizottság nem rég elhunyt buzgó tagjának ebben a minőségben is szerzett nagy érdemeit. Szavai élénk visszhangot keltettek a bizottság valamennyi tagjának lelkében. A Rabbiképző-intézet is hálás kegyelettel fogja őrizni felekezetünk elhunyt jelesének emlékezetét.

Miután Hatvany b. elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Dr. Hevesi Simon és Winterberg Gyula bizottsági tagokat kérte fel, Dr. Mezey Ferenc következő előadói jelentését terjesztette elő:

A vezérőlbizottságnak és elnökségének működéséről legutóbb 1900. évi január hó 27-én tartott ülésünkben volt szerencsénk jelentést tenni és noha azóta tartott üléseinken a felmerült eseményekről számot adtunk, bátorodom itt az utolsó rendszeres jelentés óta történeteket összefoglalni.

Mielőtt azonban az igazgatásra tartozó körülményekről számot adnánk, e helyen is kegyelettel emlékezünk meg a jelentésünk tárgyát képező időszakban elhunyt ama férfiakról, a kik intézetünk történetében maguknak örök emléket biztosítottak.

Elsősorban kegyelettel emlékezünk meg főtisztelendő *Bloch Mózes* urról, az Országos Rabbiképző intézet tanári kara nagyhirű elnökének 1900. augusztus hó 6-án bekövetkezett haláláról, a ki messze fénylő talmudi tudományánál és tanítómesteri buzgalmánál fogva intézetünk körül soha el nem évülő érdemeket szerzett magának.

A vezérőlbizottság tagjai sorából elragadta a halál *Dr. Rosenberg Sándort*, az aradi hitközség nagyhirű főrabbiját, a ki tudományos működése, előkelő egyénisége és mintaszerű lelkes munkássága által disze volt a magyar rabbikarnak. Bizottságunkban, míg egészsége engedte, odaadó buzgalommal és lelkesedéssel vett részt, miért is emléke felejthetetlen marad körünkben.

Ujabban *Dr. Weinmann Fülöpöt*, a pesti izraelita hitközség elnökét vesztettük el, a ki bizottságunknak szintén buzgó tagja volt és mint a Boschán Jakab-féle alapítvány bizottságának tagja igyekezett intézetünk érdekeit szolgálni.

E férfiak iránti kegyeletét a bizottság kellő alakban már lerótta és e helyen emlékezetüket a vezérlőbizottság története számára örökítjük meg.

A szomorú visszaemlékezések mellett az örömteljes meglegedés érzetével gondolunk vissza arra a fényes és bensőségénél fogva szinte páratlanul álló ünnepségre, mely *Dr. Bacher Vilmos* ur, a Rabbiképző-intézet tanárkari elnöke születése napjának hatvanadik évfordulója alkalmával intézetünk falai között lefolyt. E ritka ünnepély keretében a felekezet hálája, az intézet vezetőségének elismerése, a nagy tudós iránti tisztelet, a tanár iránti szeretet és a magyar zsidó tudomány érdekében kifejtett korszakos munkásságnak csodálata egyaránt és méltó kifejezésre jutott. A kik ez ünnepélynek tanúi voltak, nemcsak az igaz érdem méltatásáról győződhetnek meg, hanem meglegedéssel látták, hogy immár a zsidóság eszményi feladatának becsületes szolgálata is megtalálja erkölcsi jutalmát.

A vezérlőbizottság elnöksége örömmel vett részt *Dr. Bacher Vilmos* ünnepélyén, a minthogy az egész felekezet is a megtiszteltetés jeleként vett tudomást a legnagyobb magyar zsidó tudósnak legfelsőbb helyről történt kitüntetéséről.

Dr. Bacher Vilmos urnak az öt megillető fizetési osztályba való felvétele iránt tett lépéseinkkel és az új szabályzatok erejénél fogva legfelsőbb helyen igazgatóvá való kinevezése iránti javaslatunkkal szintén e nagy férfiú iránti elismerés nyilvánuljon.

Az 1909. évi január hó 27-én tartott vezérlőbizottsági ülés óta, melyen legutóbbi előadói jelentésemet előterjesztettem, a bizottság három ízben tartott ülést. Még pedig 1909. évi február hó 19-én, melynek összehívását különösen az intézet új szervezeti szabályzatához való hozzájárulás tette szükségessé. A vezérlőbizottságnak következő ülése 1909. évi június hó 15-én volt, melyen a megüresedett classica-filologiai tanszék bétöltése iránt történt intézkedés. Legutóbb pedig 1910. évi március hó 17-én tartott bizottságunk ülést. Ezen ülés legkiemelkedőbb tárgya az intézeti mensa életbehívása volt.

A *Dr. Rosenberg Sándor* elhunytá folytán megüresedett vezérlőbizottsági tagságra javaslatunkra 129882/1910 szám alatt kelt rendeletével a kultuszminiszter ur öexcellentiája *Dr. Venetianer Lajos* újpesti főrabbi urat nevezte ki, a kit ma örömmel üdvözlünk először körünkben.

Előző előadói jelentésünkben megemlékeztünk arról, hogy *Schill Salamon* nyugdíjba vonulása folytán a classica-filologiai tanszék megüresedett. A kiírt pályázat folytán e tanszékre a helyettesítéssel eddig megbízott képesített középiskolai tanárok: *Dr. Dercsényi Móric* és *Dr. Kallós Ede* pályáztak. Bizottságunk 1909. évi június hó 15-iki ülésében első helyen *Dr. Dercsényi Móric* tanárt jelölte, kit a miniszter ur öexcellentiája 77404 szám

alatt kelt rendeletével az intézet rendes tanárává kinevezett, illetve 66850/1910 számú rendeletével véglegesített.

A mennyiségtan-természettudományi tanszékre való jelölés a vezérlőbizottság 1909. évi január hó 27-iki ülésén történt. A kilenc pályázó közül a bizottság első helyen Dr. Sós Ernőt — ki a mennyiségtan tanítását ideiglenesen eddig is ellátta — második helyen Hausbrunner Vilmost, az Országos Izraelita Tanítóképző-intézet tanárát, harmadik helyen pedig Goldberger Salamont jelölte. A miniszter ur 16780/909 számú rendeletével a II. helyen jelölt Hausbrunner Vilmos tanárt nevezte ki, ki állását az 1909 10. tanév elején foglalta el.

Barna Jakab a tornatanítással megbízott fővárosi tanító elemi iskolai igazgatóvá neveztetvén ki, az intézetnél betöltött tornatanítói állását az 1911/12. tanév elején elhagyta, minélfogva az állásnak mással való betöltése vált szükségessé. A tanári kar elnöksége Róna Ármin középiskolai tornatanításra képesített okleveles fővárosi tanítót bízta meg a tornatanítással. E megbízást a kultuszminiszterium 140399/911 számú rendeletével tudomásul vette és nevezettnek a tornatanítással járó illetményeit utalványozta.

Több ízben tett előterjesztésünk folytán a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 39817/909 számú rendeletével az Országos Izraelita Tanítóképző-intézettel közös iskolaorvosi állást szervezett, melyben Dr. Révai Izidor budapesti orvos, az Országos Rabbiképző-intézet volt hallgatója alkalmaztatott.

Az 1911/12. tanév elején Dr. Bacher Vilmos tanári kar elnök szemének operálása végett 6 heti szabadságon volt. Távolléte alatt elnöki tisztségében Dr. Blau Lajos tanár helyettesítette.

A tanári kar elnökségének megkeresése alapján felterjesztést intéztünk a kultuszminiszter ur öexcellenciájához az iránt, hogy az intézet alsó tanfolyamának azon tanárait, kiket a VII. rangosztályba való előléptetés megillet, e kedvezményben részesíteni és hogy e tanfolyam theologiai tanárainak fizetését az állami theologiai főiskolák tanárai dotációjának megfelelően rendezni méltóztassék. Ennek eredményeképen és külön eljárásunk folytán a miniszter ur intézetünk két kiváló tanárát Dr. Bloch Henrik és Balogh Ármin tanárokat a VII. fizetési osztályba nevezte ki. (114249/1909 sz. rend.)

Dr. Blau Lajos tanárnak a VI. fizetési osztályba való kinevezése iránti kérelem ezidőszerint teljesíthetlen, de a megfelelő pótlék kilátásba helyeztetett.

Minthogy Dr. Guttmann Mihály theologiai tanár 1906-ban e tanszékre történt meghívásakor a fizetést illetőleg kedvezőbb ígéretekert nyert és jelenlegi fizetése mellett nagy családjával megélni nehezen tud, nevezett tanár érdekében a nagym. kultuszminiszter urnál szintén eljártunk, hogy a VII. fizetési osztály felsőbb fokozatába kineveztessék és addig is, míg ez megtörténik, meg nem felelő fizetése ideiglenesen kiegészítést nyerjen.

A rendelkezésre álló tanerők miként való kihasználása felől az intézeti értesítő szolgál tüzetes adatokkal.

Az Országos Rabbiképző-intézet szervezeti szabályzatát a vezérlőbizottság 1909. évi február hó 19-én tartott ülésében tárgyalta és fogadta el. Ez

ülés jegyzőkönyvének kapcsán a szabályzatokat az elnökség jóváhagyás végett 1909. évi április hó 1-én terjesztette fel a kultuszminiszteriumhoz. Számos ízben tett felterjesztéseink és személyes közbenjárásunk folytán e szabályzatokat végre 1911. évi december hó 4-én 129666. sz. a. kelt rendelettel küldötte le a miniszter ur hozzánk. E rendelet különböző, hozzájárulásunkkal megállapított és külön ismertetendő módosításokat rendel el és egyuttal megjegyzi, hogy miután a megkívánt módosítások keresztülvitele után a szabályzatot jóváhagyni szándékozik, ennél fogva a szabályzatnak észrevétel tárgyává nem tett részei, valamint a módosítások is már most életbe léptethetők.

Az új szervezési szabályzat egyébiránt az intézet sok irányban való tökéletesbítését fogja eredményezni. E módosításokra nézve külön előterjesztést lesz szerencsénk tenni és e helyütt a mai napirenddel összefüggőleg csak arra vagyok bátor utalni, hogy az intézeti igazgató az új szervezeti szabályzatnak megfelelően már most megválasztandó.

Az intézeti épület karbantartásával összefüggő kérdések nem kis mértékben foglalkoztattak bennünket.

Az Országos Rabbiképző-intézet épületében különféle munkálatok váltak szükségessé, melyeknek fedezésére 12500 korona engedélyezését kértük. Az egyes munkálatokra nézve felterjesztett költségvetések műszakilag felülvizsgáltván, a miniszterium a szobafestő munkálatok költségeit 4270.90 K-ban, a homlokzat tatarozási költségeit 2480 koronában, a Doloment munkálatok költségeit 1043.10 koronában, a vízfűtési munkálatok költségeit 460 koronában állapította meg. Ez összegek fedezésére pedig 10.000 koronát utalványozott ki azzal, hogy a műszakilag még felül nem bíralt költségvetések pótlólag felterjesztendők.

Mint hogy a 10.000 korona kiutalványozott összeg az elodázhatlan munkálatok kivitelére elegendőnek nem mutatkozott, felhatalmazást kértünk, hogy ez összeget az általunk előirányzatba hozott 12500 korona erejéig tullephessük. Ezt a miniszterium 76759,911 szám alatt kelt rendeletével megadta.

A munkálatokat *Wellisch Gyula* kir. tanácsos, az intézet tiszteletbeli műszaki tanácsosa vezette.

A rabbiszeminárium költségeloirányzatainak elégtelensége folytán az egyes általányoknál a tullepés az utóbbi években a legszigorubb takarékosági elvek mellett sem volt elkerülhető, miért is az egyes általányok felemelése tárgyában az elnökség több felterjesztést tett a nagyméltóságú miniszteriumhoz, melynek eredményeképen 1910. évi február hó 17-én 137406/909 szám alatt kelt rendeletével a kultuszminiszter ur öexcellentiája többrendbeli felterjesztéseinkre való hivatkozással az általányokat felemelni kegyes volt.

A miniszter ur egyuttal felhivta az elnökséget, hogy a revizió alá veendő végleges költségvetés tervezetét mutassa be. E kérdéssel a vezérlőbizottság 1910. évi március hó 17-iki ülése foglalkozott, megállapítván a költségvetés tervezetét.

A tényleges szükségleteknek megfelelő költségvetés megállapítása tár-

gyában a vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat felterjesztése kapcsán az elnökség indokolt előterjesztést tett a nagyméltóságu kultuszminister urhoz, melynek eredményeképen 1911. évi 77820/1911 szám alatt kelt rendeletével az általánokat emelte, a 77819/911 szám alatt kelt rendelettel pedig a költségvetés revíziójában felvett rendkívüli szükségletekre a megfelelő összeget engedélyezte.

Növendékeink ösztöndijaira, a kántor és a templomszolga díjazására és egyéb kisebb kiadásokra a szükséges összegek meg vannak állapítva.

Az intézet számára utalványozott összegeket *báró Hatvany József* elnök ur kezelte és ugyancsak ő folyósítja a felmerülő szükségleteket. A kezelésről a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak szabályszerű elszámolást adunk a mely azokat tanévenként felülvizsgálja és mindenkor jóvá is hagyja.

A mi az intézet költségvetését illeti, az csak annyiban szenved változást, a mennyiben az igazgató tiszteletdíja és a VI. fizetési osztályba való kinevezése, valamint Dr. Blau Lajos és Dr. Guttmann Mihály tanárok pótlékának felvétele ezt szükségessé teszi.

Ő császári és apostoli kir. Felségének az Országos Rabbiképző-intézet fennállásának második havában 1877. november hó 15-én tett legfelsőbb látogatásának és az intézet fennállásának emlékére 1911. év nyarán két emléktáblát állítottunk fel az intézet előcsarnokában. Ugyanis nem tartottuk helyenvalónak, hogy intézetünk tovább is minden középületen elmaradhatlan és ily jelentős eseményekre vonatkozó táblák nélkül maradjon. Ez emléktáblák költsége 625 koronát tett ki, mely kiadást részint az előre nem látható kiadások általányából (300 korona), részint a vezérőlbizottság általányából (325 korona) fedeztük, illetve számoltuk el.

Az intézetben kiiért pályadíjak ügyéről a következőkben van szerencsénk beszámolni:

A Steinfeld Antal-féle alapítvány évi 162 koronát kitevő kamatait 1908. évben Schlesinger Sámuel, 1909. évben Dr. Kandel Sámuel és 1910. évben Klein Miksa és Morgenstern Ernő kapták meg.

A báró Schey Fülöp-féle alapítvány évi 184 korona 32 fillért kitevő kamatait 1908. évben Spiegel Ármin, 1909. évben Outmann Simon és 1910. évben Kis Chajim nyerték el.

A megyeri Krausz-féle alapítvány évi 80 koronát kitevő kamatait az 1910/11. tanévben Morgenstern Ernő nyerte el.

Az Ehrlich Mózes-féle alapítvány évi 80 koronát kitevő kamatait Frenkel Bernát kapta meg.

A növendékek segélyezésének ügyköréből e helyen felemlítjük, hogy *báró Hatvany Deutsch József* elnök ur a szegénysorsu tanulóknak reggelivel való ellátására miként minden évben, úgy az utóbbi években is évi 2000 K-t adományozott. A nagyméltóságu miniszterium ez adományért 129255/909 számú rendeletével elnök úrnak köszönetét nyilvánította.

Winterberg Gyula udv. tanácsos ur nagyobb templomi adományával adott nemes példát.

Salamon Jakab ur a nagy ünnepek alkalmával a dohány-utcai templomban 1000 K adományt ajánlott fel az intézet szegénysorsu növendékei segélyezésére. Ez összeget átadta Dr. Kohn Sámuel főrabbi urnak azzal, hogy az adománynyal saját belátása szerint rendelkezék, ki is az összeget azzal bocsátotta rendelkezésre, hogy fele az alsó, fele a felső tanfolyam hallgatói között osztassék el, a mi meg is történt.

Az intézet növendékeinek ellátására nagy fontosságúnak bizonyult az intézetben berendezett *diákasztal*.

A vezérlőbizottság 1910. évi március hó 17-én tartott ülése foglalkozott e kérdéssel és addig is, míg egy internatus létesíthető lesz, diákasztal felállítását határozta el. A diákasztal fenntartásának fedezetére felvettünk az Ehrlich G. Gusztáv ur által a három téli hónapra (december, január, február) felajánlott ebédeken kívül a Boschán-féle alapítvány jövedelmeiből évi 4000 K, az Orsz. Magyar Izr. Közalaptól évi 1000 K, a Pesti Izraelita Hitközségtől évi 2000 K, a Pesti Chevra Kadisától évi 1500 K, az Écz Chajim segélyegylettől évi 4000 K hozzájárulást.

A Pesti Izraelita Hitközség a néhai elnöke által a mensa javára felajánlott 2000 K összeget be nem fizetvén, eziránt nevezett hitközséghez kiutalványozás iránt kérelmet intéztünk.

A diákasztal fenntartására és az internatus létesítése érdekében Winterberg Gyula udvari tanácsos elnöklete alatt Dr. Bacher Vilmos, Dr. Bánóczi József és Dr. Mezey Ferenc tagokból álló bizottság küldetett ki, mely a vezérlőbizottság nevében teljhatalmulag jár el, esetleg javaslatokat terjeszt elő. A Pesti Chevra Kadisa felkérte, hogy a mensa pénzeit kezelje.

Ugyancsak a vezérlőbizottság e gyűlésén a diákasztal céljaira Winterberg Gyula udv. tan. ur 1000 K, báró Hatvány-Deutsch József ur (a növendékek reggelijére adott 2000 koronán felül) 1000 K., az ŐMIKE nevében Dr. Hevesi Simon rabbi ur 500 K., a nagyváradai hitközség nevében Dr. Kecskeméti Lipót főrabbi 100 K, a maga részéről 10 K, Dr. Fischer Gyula pesti rabbi ur 10 havi 20 koronás részletben fizetendő évi 200 K, Dr. Neumann Ede főrabbi ur évi járulékot ajánlott fel. A vezérlőbizottság adakozóknak hálás köszönetet szavazott és erről őket átiratilag értesítette. Különösen pedig Ehrlich G. Gusztáv urnak a diákasztal létesítése körüli munkásságáért és áldozataiért köszönetet szavazott és erről jegyzőkönyvi kivonattal értesítette.

A Pesti Izr. Hitközség 1910. évi április hó 6-án 3232 RK. szám alatt felkérte, hogy a tórafelolvasó-asztal előtt levő Écz Chajim egyesület számára való adakozásra emlékeztető tábla helyett „Seminariumi mensa“ című táblát sziveskedjenek helyezni.

A kiküldött bizottság a szükség szerint értekezletet tartott.

A mensa bevételeiről és kiadásairól a mensa-bizottság számadásait az intézet 1910/11 tanévi értesítőjében publikáltattuk. Eszerint volt:

Bevétel; Az előző tanévből maradt 75 K. Az izr. egyh. célokra törvényhozásilag megállapított javadalomból az Orsz. Izr. Iroda utján engedélyezett állam-

segély 1000 K, az Orsz. Magyar Izr. Közalapból 4000 K, az Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egylettől 500 K, a Pesti Chevra Kadisától 1500 K, a Pesti Izr. Hitközségből 150 K, az Ujpesti Izraelita Hitközségtől 25 K, az Ujpesti Szentegylettől 25 K, a Pesti Izraelita Hitközségtől a Boschán Jakab féle alapítvány jövedelméből 2000 K, az Écz Chajimtól 2800 K., Winterberg Gyula udv. tan. adománya 500 K; a Bacher család adománya bold. özv. Bacher Simonné urnő halála alkalmából 100 K, Dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi főrabbi ur adománya 10 K. Összesen 12610.75 kor.

Kiadás: 1910. szeptember havában 911.70 K, október havában 1544.02 K, november havában 1288.25 K, december havában 620.34 K, 1911. január havában 367.02 K, február havában 301.98 K, március havában 1389.13 K, április havában 1607.28 K, május havában 1640.04 K, június havában 739.37 K. Összesen 10399.13 K. Egyenleg június hó 16.-án 2211.82 K. Főösszeg 12610.95 korona.

A vezérlőbizottság elnöksége 1911. évi december hó 19.-én RK/3515. szám alatt felterjesztést intézett a kultuszminiszter ur öexcellenciájához, hogy a diákasztal céljaira segélyt engedélyezni méltóztassék, minek folytán 1912. évi január hó 1.-én 156909 911. szám alatt kelt rendeletével e felterjesztésünkre való hivatkozással az Országos Rabbiképző-intézet diákasztalának segélyezésére az 1911. évi állami költségvetésben a *kultuszminiszteri tárca keretében* rendkívüli segélyezési célokra törvényhozásilag megállapított javadalomból 800 korona állami segélyt engedélyezett, illetve utalványozott ki, mely összeg már a folyó év szükségleteinek fedezésére szolgál.

Az izraelita egyházi célokra törvényhozásilag megállapított javadalomból a zsidó kulturális intézmények számára kihasított összeg terhére az izraelita községkerületi elnökök gyűlése az Országos Izraelita Iroda előterjesztésére az 1910. évben 1000, az 1911. évben szintén 1000 koronát engedélyezett a diákasztal céljaira.

A mensa üdvös intézménynek bizonyult és főleg azáltal, hogy *Dr. Bacher Vilmosné, Dr. Blau Lajosné és Dr. Hevesi Simonné* urnők naponta váltakozva személyes felügyeletet gyakorolnak, mintaszerűen működik. De minthogy ez évben az Ehrlich G. Gusztáv ur által felajánlott ingyen élelemtől a mensa elesett, ez intézmény szükségletei megnagyobbodnak és nagyon óhajtandó, hogy körünkből ennek érdekében nagyobb akció fejtsék ki.

A *Boschán*-féle alapítvány lesz hivatva, hogy a növendékek ellátásának kérdését végre dülőre vigye. Ez alapítvány ügyeit egy külön bizottság intézi. Az ügy jelenlegi állásáról pontos értesüléseink nincsenek és csak azt jelenthetjük, hogy az 1910/11. tanévre ez alap a mensa javára a felajánlott 4000 korona helyett mindössze 2000 koronát, a folyó tanévben pedig 4000 koronát adott át.

Rabbiképesítő vizsgák és felavatott rabbijelöltek. 1909-ben február 15. 16. 17. és 18.-án tartott meg a rabbiképesítő vizsga. Jelöltek voltak : Dr. Drechsler Miksa, Dr. Goldberger Andor, Dr. Junger Mór és Dr. Schwarcz Benjamin. A vizsgáló-bizottság elnökéül Dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi, tagjául

Dr. Schnitzer Ármin komáromi főrabbi urat kértük fel. Utóbbi nem jelenhetvén meg, helyettesítését Dr. Hevesi Simon ur vállalta. Felavató ünnep 1909. évi február hó 19-én.

1910-ben a rabbiképesítő vizsgálat február hó 21. és 22-én tartatott meg. Jelöltek voltak: Dr. Gerstl Ignác és Spiegel Ármin. A vizsgálatokon mint a vizsgáló-bizottság elnöke Dr. Hevesi Simon rabbi ur, mint a vizsgáló-bizottság tagja pedig Dr. Klein Mór nagybecskereki főrabbi ur vett részt. A február 23-án tartott elbocsátási ünnepélyen a rabbi-avatató beszédet Dr. Hevesi Simon rabbi ur mondta.

1911-ben a vizsgálatok február hó 13. 14. 15. és 16-án folytak le. Jelöltek: Dr. Enten Manó, Dr. Kandel Samu, Dr. Schwarz Jakab és Dr. Steiner Vilmos. Mint a vizsgáló-bizottság elnöke Dr. Sidon Adolf verseci, mint a vizsgáló-bizottság tagja pedig Dr. Klein Mór nagybecskereki főrabbi ur vettek részt. A február 17-én tartott felavató ünnepélyen a felavató beszédet Dr. Sidon Adolf ur tartotta.

Az *érettségi vizsgálatokon* 1909-ben a nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur Dr. Bánóczi Józsefet bizta meg a vizsgáló-bizottság elnöki tisztségével. Az érettségi vizsgálatok eredményéről nevezett bizottsági tag ur azt a jelentést tette, hogy a vizsgálatra jelentkezett 14 jelölt közül jelenen érett lett 3, jól érett 7 és érett 4, ami elég jó eredménynek minősíthető. Különös örömmel emlékszik meg arról a buzgóságról, melylyel a tanári kar részéről találkozott. A miniszter ur önmagyméltóságához intézett jelentésében kiemelte azt is, hogy a mennyiben az érettségi vizsgálatról az intézetre következtethetni: a Rabbiképző a felsőbb hatóság méltánylását és elismerését teljes mértékben megérdemli.

1910-ben bizottságunkat az érettségi vizsgálatokon mint a vizsgálóbizottság elnöke Dr. Hevesi Simon rabbi ur képviselte. Jelentésében az eredményt illetőleg őszinte örömmel konstatálja, hogy nemcsak minden tekintetben kielégítő, hanem igen szép volt. Az érettségiző ifjak oly mértékét hozták magukkal a zsidó tudományok megfelelő ismereteinek, mely őket kiválóan képesíti szaktanulmányaik folytatására. Azok pedig, a kik más pályát választanak, tiszta fogalmakat visznek magukkal a zsidóságról és a zsidó tudomány különböző ágairól, mely fogalmak nagy mértékben alkalmassak arra hogy az ifjak jövőjére, bármely pályát is választanának, üdvös befolyást gyakoroljanak, hatványozzák szent kincseinkhez való szeretetüket és szorosabbra fűzzék a valláshoz való benső kapcsolatot.

1911-ben a nagyméltóságu miniszter ur Dr. Bánóczi József tanítóképző-intézeti igazgató urat bizta meg, hogy az intézet szóbeli érettségi vizsgálatán mint a vizsgálóbizottság elnöke résztvegyen. A vizsgálat eredményéről azt jelenti, hogy az írásbeliek alapján a mennyiségtanból kettőt szigorított szóbelire kellett utasítani. Mindössze 17-én voltak a jelöltek, a kik mind megfeleltek a követelményeknek és pedig lett 2jelesen érett, 6 jól érett, 9 egyszerűen érett. A vizsgálatok minden része elejétől végig szabályszerűen folyt le s örömmel említi fel, hogy a tanári kar részéről dicsérendő odaadást és buzgalmat tapasztalt.

Előadások látogatása. A tanév elején az órarend megküldése kapcsán fel szoktuk hívni a vezérlőbizottsági tagokat, hogy az előadásokat lehetőleg látogassák.

Az Országos Izraelita Iroda utján közölt 5267 909 számú miniszteri rendelettel a nagyméltóságú kul uszminiszter az Orsz. Közokt. Tanács szervezeti szabályzatának 29. §-ában gyökerező jogánál fogva megbizta Dr. Hege dős István tud. egy. ny. rendes tanárt, a Orsz. Közokt. Tanács előadó tanácsosát, hogy a Rabbiképző-intézet gimnáziumi osztályaiban folyó magyar irodalomtörténeti tanítás módszerét és eredményét figyelje meg és tapasztalatairól nevezett miniszter urnak tegyen jelentést. A kiküldött a tett tapasztalatok feletti nagy megalégedését nyilvánította.

Könyvtár. Több ízben tett előterjesztéseinkre a kultuszminiszter ur a könyvtári általányt 2400 koronáról 4000 koronára emelte fel.

1909. november hó 15-én R. K. 3149 szám alatt a könyvtárnak vasszerkezetű állványokkal való ellátása tárgyában tettünk előterjesztést. E felterjesztésünkre a miniszterium 1910. évi február hó 17-én 137416/909 számú rendeletével közölte velünk, hogy szükségesnek tartja, hogy a könyvtár mai szerkezete műszakilag megvizsgáltassék és szakszerűleg megállapítottassék, hogy a jelenlegi könyvtári szekrények mennyiben veszélyeztetik az épületet és továbbá ennek kapcsán oly szabályszerű költségvetés beterjesztését kérte, melyből a felszerelés kivételének teljes összege is meg legyen állapítható. E kérdésekre nézve nyilatkoztattételre hívtuk fel Wellisch Gyula kir. tan. műépítész urat, ki azt tartja, hogy a könyvtárnak vasszerkezetű állványokkal való ellátását anyagi okokból nem ajánlja, mert az ez által elérhető helymegtakarítás nem áll arányban a nagy költséggel. A könyvtár helyszükének megszüntetésére pedig több módozatot javasol. Mindezt közöltük a könyvtárbizottsággal, azzal, hogy álláspontját jelezze. A bizottság Wellisch műépítész javaslatával a könyvtárhelyiség kérdését megoldhatónak nem tartja, hanem újra hangsulyozza már egy ízben kifejtett azon álláspontját, hogy gyökeres javításra, illetve a mostani helyiség igen jelentékeny kibővítésére van szükség. A könyvtári bizottság tervei nagymérvű kiadásokkal járnának, melyekre egyhamar a fedezet megszerzése alig remélhető. A könyvtár nagy helyszükén a könyvtárbizottság 1910. évi február hó 2-iki ülése egyelőre a könyvtár felesleges könyveinek kiselejtezése és duplumoknak kivétele, illetve értékesítése által akar segíteni. Erre nézve javaslatot tesz, melyet pártolással terjesztettünk fel, kérelmezvén a kiselejtezésnek a javaslat szerinti megengedését. Ehhez a miniszterium 17661/910 számú rendeletével hozzájárult.

A tanári karnak 1910. évi december hó 20-iki értekezletéről felvett jegyzőkönyv szerint az OMIKE a kiselejtezett könyvekért 1000 koronát fizetett ki, mely összeg a könyvtár kiegészítésére fordítandó. Tekintettel arra, hogy a könyvtár kiselejtezésére vonatkozó és a miniszterium által elfogadott javaslat szerint a kiselejtezett könyvek jegyzéke elkészítendő és az azoknak eladása folytán befolyt összegek hovaforditása iránt a miniszteriumnak előzetesen javaslat teendő, illetve engedélye kikérendő, a tanári kar elnöksége a befolyt

pénzeket takarékpénztárba helyezi s a selejtezés befejezése után a kiselejtezett könyvek jegyzékét be fogja terjeszteni, a mikor is az e címen a tanári kar által őrzött 1000 korona és a még befolyandó összeg hovaforditása iránt külön intézkedés válik szükségessé.

Értesítő nyomtatási kiadásai. Az 1910/11. tanévben e címen felmerült kiadás 1565 korona volt. A miniszterium 600 korona általányt engedélyezett. Tekintettel azonban arra, hogy a költségvetés revíziójában ez általányt 1200 koronában irányoztuk elő, ez utóbbi összegen felüli 365 koronát elnök ur sajátjából fedezte.

Az 1910 11. tanévben az értesítő nyomtatási költségeire már 1200 korona állott rendelkezésünkre. Tényleges kiadás pedig 975 korona volt.

Biztosítás. Az eddigi gyakorlat szerint az intézet épületének biztosítási díjait a miniszterium utalványozta.

Az intézet épületét és annak a II. emeleten levő könyvtárát 1911. évi november 29 — 1916 november 29-ig további 5 évre biztosítottuk 54000 korona erejig. Az első díjrészlet fejében fizetendő 186 korona 38 fillért azonban a miniszter ur ömagyméltósága nem utalványozta azon indokolással, hogy az állami számvitelről szóló 1897. XX. t.-c. értelmében az állam épületeit tüzkár ellen nem biztosítja. Minthogy pedig az intézet nem állami, hanem az országos izraelita iskolaalap tulajdona, biztosítása ez utóbbinak érdeke, miért is fenti összegnek az intézeti általányból való kifizetését rendeli el, a mi meg is történt.

Ezekben foglalván össze jelenteni valómat, általában megjegyzem, hogy a rabbiszeminárium ügyei, ha szerény léptekben is, de minden irányban fejlődnek. Hálás elismerés illeti ezért a jelenlegi miniszter ur öexcellentiáját és az ő szellemében működő objectiv, de rendkívül jóakaratu központi adminisztratiót, melynek intézkedéseiben a rabbiszeminárium iránti meleg rokonszenv nyilvánul. Gróf Zichy János ur öexcellentiája a képviselőházban a rabbiszeminárium működését rendkívül elismerő méltatással tüntette ki.

Ezek után kérem a tekintetes bizottságot, hogy e jelentésemet tudomásul venni, működésünk tekintetében a felmentvényt megadni és a költségvetést elfogadni méltóztassék.

*

A bizottság hálás elismerésének nyilvánításával vette tudomásul az előadói jelentést, a melyet az intézet új szervezeti szabályzatának tárgyalása követett. Ennek a szabályzatnak hatályba lépésével új korszak nyílik a Rabbiképző életében és a tanári kar tisztje lesz a szabályzat életbeléptetése folytán szükségessé vált intézkedésekre nézve a vezérlőbizottságnak javaslatot tenni.

A szabályzat egyes pontjainak tárgyalása élénk eszmeváltást indított meg, a melyben a jelenlevők a felvetett kérdések iránt való meleg érdeklődéssel és azok tüzetes megvitatásával vettek részt. Dr. Schnitzer Árminnak a növendékek gyakorlati kiképzésére vonatkozólag kifejezett óhaja folytán elhatározta a bizottság, hogy az igazgató a rabbiképesítő vizsgák előtt annak

megtörténtéről megfelelő módon értesülést fog szerezni és a vizsgáló-bizottságnak jelentést tenni. A vizsgáló-bizottság kijelölését az elnökség az eddigi szokáshoz hiven fogja eszközölni, de Dr. Fischer Gyulának a kijelölésre vonatkozólag előterjesztett indítványával kapcsolatban elhatározták egyszersmind, hogy a kijelöltek neve a vezérlő-bizottság valamennyi tagjával közlendő lesz. A szabályzat igen magas színvonalon mozgó tárgyalása Hatvany József báró és Dr. Mezey Ferenc meleg üdvözlésével és azoknak az érdemeknek lelkes méltatásával fejeződött be, a melyeket fáradhatatlan és nagyeredményű munkásságukkal az intézet regenerálása körül szereztek.

Ünnepi jelleget öltött a bizottsági ülés, midőn *Dr. Bacher* Vilmost igazgatóul választotta meg. A választás aktusa alkalmul szolgált annak a nagy hálának a megnyilatkozására, a melyre Bacher eddigi működése a Rabbiképzőt kötelezte és azoknak a reményeknek kifejezésére, a melyek további tevékenységéhez fűződnek. Az intézet tantervébe felvett új tantárgynak előadását : felekezetünk jogviszonyainak ismertetését a bizottság *Dr. Venetianer* Lajosra, „a zsidóság szervezete az európai államokban“ című kitünő mű szerzőjére bízta, a ki azt el is vállalta. Benne a Rabbiképző tanári kara jeles új erővel gazdagodott.

Az ülés napirendjének utolsó tárgya a *mensa* ügye volt. Az utolsó évek e nagyjelentőségű alkotása, melynek megszilárdítására első helyen a *Boschán-féle* alapítvány volna hivatva, a hitrokonok áldozatkészségére van utalva és a bizottság, mely ügyeinek intézését vállalta, mintaszerű odaadással szolgálja érdekeit. De ennek az elismeréséhez az az óhaj is kapcsolódott, hogy nagyobb társadalmi akció karolja fel a diákasztal ügyét és hogy a *Boschán-féle* alapítvány gondozói az alapítvány mostani költségvetésében is gondoskodjanak a *mensa* nagyobb mértékben való támogatásáról és a *mensa* vezetőségével mihez tartás végett közöljék az összeget, mely erre a célra rendelkezésre áll.

Még néhány kisebb ügy elintézése után az ülés bezáródott és a bizottság tagjai az intézet templomába vonultak, a melyben nagy közönség gyülekezett, hogy a rabbiavatás ünnepségének tanuja legyen.

Avatási ünnepség.

Közvetlenül a vezérlőbizottság ülése után három új rabbit avattak a Rabbiképző-intézet templomában. Mindhárman már a képesítő vizsga előtt kezdték meg működésüket azokban a hitközségekben, a melyek vallásos életük gondozását reájuk bízta. *Dr. Feldmann* Áront a pancsovai, *Dr. Kálmán* Ödönt a jászberényi, *Dr. Pfeifer* Izsákot a sümegi gyülekezet választotta rabbijául és ezek a hitközségek az avatás ünnepén kiküldöttjeikkel képviselték is magukat.

Az ünnepségen a Rabbiképző-intézet és Tanítóképző tanári karai, a vezérlőbizottság tagjai és a Pesti Hitközség képviselői mellett igen nagy érdeklődő közönség jelent meg. A frigyláda előtt az avatandókkal szemben

Dr. Bacher Vilmos igazgató, továbbá Dr. Steinherz Jakab székesfehérvári főrabbi, mint a bizottság elnöke és Dr. Venetianer Lajos upesti főrabbi, mint annak tagja foglaltak helyet. Az ünnepség héber zsoltárral kezdődött, melyet *Lazarus* Adolf főkantor, a Rabbiképző-intézet énektanára a növendékek karával adott elő; utána Dr. Steinherz Jakab beszéde és Dr. Feldmann Áron köszönő szavai következtek, a melyeket az avatás Dr. Bacher Vilmos igazgatótól végze't aktusa követett. Ennek keretében mondta az avató az alább egész terjedelmében közölt beszédet. A fenséges ünnep a hymnussal záródott.

Dr. Bacher Vilmos beszéde.

Kedves fiatal barátaim, szeretett tanítványaim! E hetet, melyet méltán ifju éltetek nagyhetének mondhatnátok, zsinagógai évünk tórafelolvasási rendjében *Mózes* nagy alakja ragyogja be. Hetiszakaszunk gazdag tartalma csodás események dicsfényétől övezve mutatja őt nekünk, a mint népét *szabadítja*, a mint népét *tanítja*, a mint Izraelt világtörténeti küldetésének útjára *vezeti*. Ebben az ünnepi órában is, mely eddigi törekvéseiteknek a befejezés koszoruját nyújtja és egyuttal megnyitja leendő életmunkátok pályáját, ebben az ünnepi órában, mikor aggódva és reménykedve fordul lelketek a sejtelmes jövő felé, biztatólag és buzdítólag álljon előttetek népe szabadítójának, tanítójának, vezetőjének magasztos alakja, szivetekben pedig azon csendes fogadalom lángoljon, hogy ti is az Isten által nektek szánt működési körben a *szabadítás*, a *tanítás*, a *vezetés* hivatását akarjátok teljesíteni.

Mert e *hármás hivatás* teszi a benneteket váró feladatoknak teljes tartalmát.

*

A ki a vallás igazságait hirdeti, főképen azoknak lélekemelő és lélekszabadító erejét kell, hogy éreztesse hiveivel. Azt a régi mondást, hogy a tóra szabaddá tesz, a tóra eszméinek hirdetésével kell érvényesíteni. A midőn Isten igéjének, Izrael tanainak fényét és melegét bocsátjátok a hivek lelkébe, azon legyetek, hogy a köznap fáradalmaiktól, a lét küzdelmeiktől, a társadalom visszasságaitól, a világ hiúságaitól lenyügözött lelkek egy magasabb világlátás tiszta légkörébe emelkedjenek és bensőleg tapasztalják a vallásos gondolkodás, a vallásos érzület *szabadító* hatását.

És legyetek tanítói népeteknek! Tanítsátok a gyülekezetet, mikor szent helyen, az áhitat óráiban várja hitünk ősi forrásaiból merítő elmétek megnyilatkozását. Tanítsátok a serdülő ifjuságot és fogékony lelkébe vigyétek a zsidó tudás magvas táplálékát, a zsidó érzés melegítő sugarait. Tanítsátok a megismerésre és felvilágosodásra vágyókat, feltárva előttük tudományunk, irodalmunk, történetünk dús kincseit. A mint a cím, melylyel ma felruházunk benneteket, első sorban tanítót jelent, úgy ismerjétek föl a *tanítás* munkájában a reátok bizott feladatoknak lényegét, magvát.

De vár benneteket a vezetésnek felelősségteljes feladata is. Rabbihivatástok oly helyre állit benneteket, melylyel elválaszthatatlanul együtt jár az irányadás, az útmutatás kötelessége. E kötelesség teljesítésére szólit majd

benneteket a hitközség életében felmerülő nem egy kérdés, szólít a hitközségi intézmények fenntartása, fejlesztése, gyarapítása. E kötelesség a megfontoló belátás, a tiszta szándéku akarat minden erejét követeli tőletek. És a midón az útmutatás, az irányadás kötelességét teljesítitek, soha se téveszszétek szem elöl, hogy a kisebb közösség, mely reátok bizta vallásos vezetését, egy nagy közösségnek eleven része és hogy ti, midón hitközségtek szűkebb körében teljesítitek hivatástokat, az egész hazai zsidóságnak, Izrael egész házának vagytok *vezető* munkásai.

És a mint életmunkátok hármias hivatására *Mózes* magasztos alakja utal benneteket, úgy mutassa nektek az ő példája, mint válhattok alkalmasakká, méltókká annak teljesítésére.

Mózesről két kijelentést tartalmaz tóránk, mely tüzetesen emberi egyéniségének jellemzését célozza. Heti szakaszunkban azt olvassuk, hogy a férfiu Mózes nagy volt Egyiptom országában, Faraó szolgálainak szemeiben és a nép szemeiben. Másutt meg azt olvassuk, hogy a férfiu Mózes szerény, alázatos lelkü volt, jobban a föld színén élő minden embernél. Ez a két kijelentés וְהָיָה מֹשֶׁה עֲנוּי מְאֹד — וגם הָיָה מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד — egyformán sajátágos és így többé nem is található kifejezőmódjánál fogva együvé tartozik, szinte egymást kiegészíti. *Tekintély* az emberek előtt és *alázatosság* a lélekben: így jellemzi az irás Mózeset, a férfiu. Ha ily jellemzés reátok is alkalmazható lesz, valójában boldogulni fogtok feladataitok végrehajtásában.

Mert ha van nyilvános tevékenység, melynek hathatós kifejtése szorosan összefügg azzal a tekintélylyel, mely kifejtőjének személyét környezi, a rabbi tevékenysége az. Különösen ő reá illik a nagy Jehúdának, a röviden Rabbinak nevezett patriarchának vezérigéje, mely így szól אֵיךְ הָיָה דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שִׁיבוֹר מִן הָאָדָם כִּי שֶׁהָיָה תְּפִאֲרָתוֹ לְעִשְׂיָהּ וְתִפְאֲרָתוֹ מִמֶּן הָאָדָם. A helyes életut, a helyes viselkedési mód az, mely az embernek önmaga előtt, de az emberek előtt is diszére válik.

E vezérige értelmében kell, hogy *tekintélyre* törekedjete, tekintélyre azok előtt, kiknek körében és kiknek bizalmából életmunkátokat végzitek, tekintélyt azok előtt, kik annak tanui, megfigyelői, megítélői. És e tekintély megszerzése és megóvása nem függ mástól, mint attól a komolyságtól, melylyel szellemetek minden képességét, lelketek egész buzgalmát, akarástok teljes szilárdságát a nektek jutott feladatok végrehajtására fordítjátok, attól a komolyságtól, melylyel szóban és cselekvésben, otthonokban és az emberekkel való érintkezésben óva óvjátok, féltve féltitek hivatástok méltóságát.

De a tekintély megszerzése és megóvása veszedelmes törekvéssé válhatik, ha nem járul hozzá az emberi erények legszebbike, azon erény, melyért Mózeset is dicséri az Irás, az עֲנוּה, a lelki *alázatosság*. A kinek lelkében alázatosság honol, attól távol maradnak az üres hiuság, a rideg önzés kísértései. אֵיךְ הָיָה דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שִׁיבוֹר מִן הָאָדָם Az alázatosság a vétek legbiztosabb elhárítója. A ki alázatos, az ép oly szigorú lesz önmaga, mint elnéző, kiméletes mások iránt. Az alázatosság kísérelje az emberszeretet; és nem ok nélkül lett Hillél, a ki Mózes után az alázatosság közmondásos mintája, az ember-

szeretetnek nagy tanítójává, a ki a felebaráti szeretetet a tóra alaptételének mondta. A lelki alázatosság a költő ama titkos erejű drágakövéhez hasonlít, mely tulajdonosát kedvessé teszi az Isten és az emberek előtt. E drágakő legyen mindenkor tekintélytek legszebb ékessége!

Most pedig, szeretett tanítványaim, vegyétek át kezemből ezt az avató iratot, melylyel az Országos Rabbiképző-intézet benneteket a rabbicim viselésére, a rabbiteendők végzésére képesítetteknek mond, mely e hagyományos szavakkal *מורה יורה יורה יורה* megadja nektek a jogot, hogy Izrael vallásának hivatott tanítói, vallásos kérdések hivatott döntői legyetek.

צאו ששחכם Menjetek el innen mindhármatok, menjetek ki az országba, kiki hitközségébe, mely már eddig is bizalmában részesítette és jelenlevő képviselői által ez ünnepi órának részese.

Menjetek és vigyék innen magatokkal ez ünnepi órának csendes fogadalmát, hogy ezentul e fogadalom teljesítésének legyen szentelve éltetek!
Budapest.

Dr. Bacher Vilmos.

Az Izrael. Magyar Irodalmi Társulat.

Az IMIT január 25-én a Pesti Izr. Hitközség disztermében Dr. *Bacher Vilmos* elnöklésével közgyűlést tartott, a melyet választmányi ülés előzött meg. Mindkettőn diszes közönség tanuskodott arról a meleg érdeklődésről, a mely irodalmi társulatunk munkásságát kíséri. A megjelentek élénk figyelemmel követték az elnökség előterjesztéseit és tüzetesen hozzászóltak a szóban forgó kérdésekhez.

A választmányi ülésen Dr. *Bánóczi József* titkár közölte, hogy a Társulat ez évi tagilletményül az Évkönyv mellett Dr. *Patai József* művének második kötetét adja tagjainak. A tagilletmény némi késéssel kerül a tagok kezébe, a mit a választmány a felhozott okok méltánylásával tudomásul vett. A *Kunewalder-féle* pályázat eredménytelen volt. Kitűzik tehát újból a régi pályakérdést: Kivántatik Palesztina története a második templom elpusztulásától a jelenkorig, különös tekintettel zsidó lakosságára és a zsidó diasporának hozzá való viszonyára. Dija 100 drb arany. Benyújtási határidő 1914. június 1. Élénk vita fűződött a *Halmos-pályadíjhoz*. *Halmos Izor* ugyanis 500 koronát bocsátott a Társulat rendelkezésére, hogy pályadíjat tüzzön ki egy oly munkára, a mely a magyar zsidóknak 1867 óta kifejtett kulturális és közgazdasági működését méltatja és arról az ellenséges áramlatról is szól, a mely érvényesülésüknek gátat vetni iparkodik. A választmány elhatározta, hogy az igazgatóság újból állapítsa meg a pályakérdés szövegét. A muzeum ügyének örvendetes fejlődéséről szintén Dr. *Bánóczi József* tett jelentést. Közölte, hogy már szép anyag áll rendelkezésre és a muzeum a *Podmaniczky-utcában* bérelt ideiglenes helyiségben közel jövőben meg fog nyilni. A muzeum öréül Dr. *Fabó Bertalant* választották meg. A mult évi zárszámadás és a folyó évi költségvetés előterjesztésével és elfogadásával véget ért a választmányi ülés.

A zárszámadások szerint az egyesület bevétele az elmúlt igazgatási évben (1910–1911. okt.) 23146 K 71 f. volt. Ebből tagdíj 16376 K 05 f. Szubvenció a pesti hitközségtől 1000 K. A kiadások 21346 K 71 f.-re ruggat. Ebből felolvasásokra 3000 K., különféle szubvenciókra 1200 K, írói díjakra 1970 K., kezelési és postaköltségekre 2958 K 92 f., nyomdakiadásra és expedicióra 6082 K 72 f. jutott. A vagyon 77715 K 88 f. Ebből alapítvány és hagyaték 32150 K., törzsvagyon 15000 K és a rendelkezésre álló vagyon 6922 K 96 f. A zsidó muzeum alapja 6361 K 30 f., az IMKA vagyona 2312 K 38 f. A múlt évi bevételi többlet 2595 K 07 f. A f. évre 25.118 K 03 f. bevételt irányoztak elő és a kiadások levonása után 3518 K 03 f. fölösleget várnak.

A közgyűlést Dr. Bacher Vilmos kegyeletes szavai nyitották meg, a melyeket az IMIT elhunyt első társelnökének: Dr. Weinmann Fülöpnek szentelt. A mély meghatottsággal fogadott megemlékezést a társulat illusztris titkárának jelentése követte, a melyet teljes terjedelmében közlünk.

„Társulatunknak kilenc éven át volt néhai elnökét, Dr. Weinmann Fülöpöt társelnökünk az elhunythoz méltó módon elparentálta. Nekem, ki vele ez idő alatt sűrű érintkezésben voltam, engedtessek meg személyes gyászomnak és annak az igaz tiszteletemnek kifejezést adnom, melyet mindenki táplált a megdicsőülttel szemben, ki az egyéni derékséget, a tiszta belátást s minden jónak és igaznak önzetlen előmozdítását nagyrabecsüli.

Tisztelt Közgyűlés!

Társulatunk a lefolyt évben hivatása teljes átértésével és gyarapodó erővel folytatta azt az alkotó munkát, melyet céljaink elénk tűznek. Erősítjük a nemzeti és faji érzést s szolgáljuk a világosságot és a kulturát. S a vezetők kitartásával versenyez írónk és tudósaink munkakedve és a mi nem kevésbé fontos, mindkettővel arányban áll közönségünk áldozó készsége. Ezért hiszszük, hogy élő szükségletet elégítünk ki s egyetemes érdeket képviselünk; ezért bizunk jövőnkben.

Munkásságunkat kiadványaink és felolvasásaink dokumentálják. Az 1911-iki terjedelmes *Évkönyv* tudományos, szépirodalmi és költői tartalmával méltóképpen sorakozik elődei mellé; tagilletményünk második kötete: *A négy fiu* érdemes terméke most fejlődő ifjusági irodalmunknak, melynek már fontosságára való tekintettel is nagyobb lendületét óhajtánk. Bizonyára Társulatunk szellemében jártunk el, midőn a kis kötetnek tagilletmény címén nagyobb publicitást adtunk.

Felolvasásaink a lefolyt évadban is a bizottság nagynevű elnökének és kitünő előadójának, *Ágai Adolf*-nak és *Lenkei Henrik*-nek vezetése alatt az erkölcsi hatás erős eszközének bizonyultak itt és a vidéken egyaránt. A fővárosi zeneakadémia terme rendszerint megtelt figyelmes és tanulni vágyó hallgatósággal s hogy ennek nagyobb része hölgyekből áll, kétségtelenül örvendetes jelenség, mert a kiknek módjukban van a zsidóság evolúcióját megfigyelni, mind egyetértenek abban, hogy különösen a zsidó nőnek fajunkhoz és vallásunkhoz való viszonyát kell szorosabbra fűzni.

Vidéki felolvasásaink dolgában szinte váratlan föllendülést konstatálhatunk. Az utolsó évben Nyiregyháza és Beregszász, Sárvár és Aranyosmarót megannyi állomásai voltak a Társulat nagy szociális és morális sikereinek, de egyuttal tanubizonyosságai a vidéki zsidóság kulturális haladásának. Eddigelé többnyire nagyobb hitközségek hívtak meg bennünket felolvasásra; most községi vagy női jótékonyági egyesületek, melyek a szokott módon anyagi erejük gyarapítására használják fel társas multságukat vagy báljukat, s ennek körébe illesztik a mi föllovasásainkat. S valamint a népesebb, azonképen a kisebb helyeken is szinte megható készséggel fogadják az ösztönzést, mely kulturális munkánk nyomában kél. S nem is teszünk különbséget nagy és kis város között, sem a föllovasás helyének megválasztásánál nem nézzük, hol vannak számosabban tagjaink: megyünk, a hová hívnak s ha a viszonyok úgy kívánják, az összes köl ségeket is mi viseljük abban a tudatban, hogy kötelességünket legméltóbban így teljesítjük.

Ezek kapcsán hálával kell megemlékeznem az *Izr. Magyar Közalap*-ról, mely a vidéki föllovasások költségeit eleitől fogva nagylelküen fedezi. Midőn ez intézmény a kezdet akadályaival küzdött s a fölajánlott évi 600 koronát sem tudtuk a kívánt célra fordítani a Közalap nem kért vissza adományából semmit; de midőn a beállott fejlődéssel a 600 kor. elégtelennek bizonyult, évi subventióját 800 koronára, s midőn a költség ebből sem futotta, az idén 1000 koronára emelte. A szellemi hatások ily előkelő értékelése mindenképen méltó a Közalaphoz és vezető férfiaihoz.

Még egy mecénásról kell mély hálával szólnom: elnökünkről. *Báró Hatvany József* nemcsak megértő lélekkel örködik Társulatunk minden szellemi és anyagi ügye fölött, de nemes bőkezűséggel segít rá oly feladat megoldására is, melyet erőnk meg nem bír. A szombatos imakönyv kodexei feldolgozatlanul hevernek a Nemzeti Múzeum, az Akademia, az Országos Rabbiképző s a marosvásárhelyi Teleki-könyvtár polcán. E kodexek ősi zsidó imádságainknak legelső fordítását tartalmazzák magyar nyelvünkre — általában a legrégebb fordítások egyikét. E XVII. századi mű értékes ereklyéje hazai irodalmunknak és dicsősége felekezetünknek. Mint ilyen pedig folytonos és sürgető felhívás az Imitre nézve, hogy mielőbb teljesítse azt a föladatot, mely egyenesen őreá tartozik. Elnökünknek elég volt erről értesülnie s azonnal 4000 koronát ajánlott föl a kodex tudományos földolgozására és kiadására. Igazgatóságunk Dr. Guttmann Mihály és Dr. Harnos Sándor tanárokat bizta meg a nagyérdékü és fáradságos munka végrehajtásával s egyben elhatározta, hogy mély hálája jeléül a kötet címlapján fogja jelezni a kiadás e körülményeit, hogy ugy irodalmunknak ez a várható nyeresége válhatatlanul hozzá legyen kapcsolva Báró Hatvany József nevéhez.

A propagandát Társulatunk érdekében állandóan *Steiner József* vezeti. A mit ő e téren tett és folyton tesz, maradandó hálánkat biztosítja neki. *Steiner József* nemcsak dolgozni, hanem dolgoztatni is tud, ezt vallja Dr. Dezső Sámuellel, a propaganda bizottság derék jegyzőjével az egész propaganda bizottság, vallja kész örömmel a társulati titkár is. Községi választást.

házasságot, kitüntetést, rangemelését, mindent számon tart és mindenkit felkerestet s ha csak az ő buzgóságán mulnék, nem volna az országban egyesület, melyet tagszám dolgában sokszorosan meg nem haladnánk.

Anyagi erőnk gyarapodását mutatja, hogy a lefolyt évben új alapító tagot nyertünk. *Báró Hatvany Józsefné* elhunyt édes anyja, Vágújhelyi Latzkó Antalné nevére 2000 K-ás alapítványt tett. Vajha ő méltóságának ez a nagylelkű elhatározása példaképpül szolgálna, hogy előkelő és tehetős hölgyeink szeretteik emlékének sűrűbben kulturális alapítványokkal áldoznának. Szegény országban, a hol az intenzív szellemi munka ezer akadálylyal küzd, ez is a jótékonyásznak egy neme, mely dúsan hozza kamatait.

Pártoló tagjaink száma is kettővel gyarapodott: a *Beregszászi Izraelita Nőegylet* és *Dr. Pillitz Pál* Veszprémben 200—200 K tagsági díjat fizettek. Fogadják őket, valamint *Fuchs Bertalan* Szatmáron, a ki 100 K ajándékot adott, őszinte köszönetünket.

A szegedi hitközség a nyáron ülte meg *Löw Lipót* születésének századik fordulóját. Az ünnepre meghívta Társulatunkat is s egyben közreműködésünket kérte. Szívesen engedtünk a kérelemnek s *Dr. Réthy Mór*, *Dr. Kecskeméti Lipót* és a titkár megjelentek Szegeden s a nagyváradai főrabbi, választmányunk kitűnő tagja, az Imit nevében szárnyaló beszédben méltatta a nagy tudósnek és a nagy papnak érdemeit. A kolozsvári *Emke* is meghívta Társulatunkat 25 éves fennállásának ünnepére, melyen üdvözlő sürgönnyel vettünk részt. Szívesen ismétlem e helyütt jókívánságainkat az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület hazafias működésének sikere érdekében.

Garosdai Sváb Károly alapító, Weisz I. Manó pártoló, valamint *Dr. Koritschner Lipót* és *Dr. Báron Jónás* választmányi tagjaink halálával Társulatunkat ért veszteségről társelnökünk megemlékezett a közgyűlés előtt. Kegyelettel őrizzük nevüket és érdemeiket.“

A lendületes tartalomnak megfelelő figyelemmel meghallgatott jelentés tudomásul vétele után a közgyűlés vita nélkül fogadta el a választmánynak a tagilletmény, a pályadíjak, a zsidó muzeum valamint a zárszámadás és költségvetésre vonatkozó határozatait és számvizsgálókul *Adler Lajos*, *Breitner L. Zsigmond*, *Deutsch Sámuel*, *Szirmai Oszkár* és *Wolfner József* tagokat választotta meg. A napirend letárgyalása után *Steiner József*, a propaganda-bizottság nagybuzgóságu elnöke, a kinek lelkes és céltudatos tevékenysége hálára kötelezte a Társulatot, hatásos szavakkal az IMKA támogatására buzdította a közönséget.

Égyesületi élet.

Özvegyi segély címen 20 K.-t befizettek 1911 végéig: *Dr. Bacher Vilmos* Budapest, *Dr. Bände Zoltán* Csongrád, *Dr. Bernstein Béla* Nyiregyháza, *Dr. Blau Lajos* Budapest, *Dr. Blumgrund Naftali* Abony, *Dr. Borsodi József* Nagyatád, *Dr. Edelstein Bertalan* Budapest, *Dr. Eisler Mátyás* Kolozsvár, *Dr. Farkas József* Budapest, *Feigl L. H.* Gyöngyös, *Dr. Fischer Gyula*

Budapest, Dr. Fischer Mihály Zombor, Dr. Flesch Ármin Mohács, Dr. Frank József Fiume, Dr. Friedmann Dávid Zsolna, Dr. Friedmann Gyula Szentés, Friedmann Lipót Kísbér, Grosz Dávid Légrád, Grossmann Simon Baranyaszentlőrinc, Dr. Guttmann Mihály Erzsébetfalva, Heilpern Lázár Barcs, Dr. Herschkovits Mózes Somogyszill, Dr. Herzog Manó Kaposvár, Hirtenstein Adoif Zalaszentgrót, Dr. Horovitz József Szombathely, Dr. Jordán Sándor Szatmár, Dr. Junger Mózes Siklós, Dr. Kecskeméti Ármin Makó, Dr. Kecskeméti Lipót Nagyvárad, Dr. Kelemen Adolf Fogaras, Dr. Kiss Arnold Budapest, Klein Adolf Turkeve, Dr. Klein Dezső Nyitra, Dr. Klein József Kassa, Dr. Klein Mór Nagybecskerek, Krausz Mór Komárom, Dr. Kriszhaber Béla Erzsébetfalva, Landesberg Lipót Szeghalom, Dr. Lenke Manó Lugos, Dr. Lichtmann Mór Ujpest, Dr. Lövy Ferenc Marosvásárhely, Mandl Sámuel Ercsi, Dr. Mandl Ármin Szigetvár, Mehr Miksa Szirák, Neufeld Ármin Zólyom, Dr. Neumann Ede Nagykanizsa, Dr. Pap Ignác Ujvidék, Dr. Partos Sámuel Dunaföldvár, Dr. Perls Ármin Pécs, Prerau Jakab Orsova, Dr. Rosenberg Ede Magyarkanizsa, Dr. Rosenstein Mór Nagykinda, Rosenthal Tóbiás Bonyhád, Dr. Rudolfer Antal Alsólendva, Seltmann Lajos Hódmezővásárhely, Dr. Sidon Adolf Versec, Dr. Sik Bernát Károlyváros, Dr. Singer Bernát Szabadka, Dr. Singer Jakab Temesvár, Dr. Steinerherz Jakab Székesfehérvár, Stern Adolf Ujszentanna, Dr. Schnitzer Ármin Komárom, Dr. Schönwald Károly Tapolca, Schwarz Ignác Ujkécske, Schwarz Jakab Csáktornya, Schwarz József Gyöngyös, Dr. Schwarz Mór Győr, Taub Jakab Lovasberény, Dr. Urbach Henrik Zimony, Dr. Venetianer Lajos Ujpest, Dr. Weisz Mór Budapest, Dr. Wellesz Gyula Budapest, Dr. Wézel-Diósi Sámuel Déva, Dr. Wiener Márk Kőszeg, Dr. Winkler Sándor Gsabrendek. Összesen 75 en.

Tagságdíjat fizettek 1911-re: Dr. Adler Illés Budapest, Dr. Austerlitz Mayer Eperjes, Dr. Bacher Vilmos Budapest, Dr. Bernstein Béla Nyiregyháza, Dr. Blau Lajos Budapest, Dr. Blumgrund Naftali Abony, Büchler Gyula Mindszent, Büchler Márton Orosháza, Büchler Pinkász Moór, Büchler Zsigmond Alberti-Irsa, Dr. Diamant Gyula Vukovár, Duneitz Alfréd Pacsa, Dr. Edelstein Bertalan Budapest, Ehrlich Miksa Körmend, Ehrlich Mór Rohonc, Dr. Eisler Mátyás Kolozsvár, Dr. Engelsmann Izidor Budapest, Dr. Enten Manó Marcali, Dr. Farkas József Budapest, Feigl L. H. Gyöngyös, Dr. Feldmann József Cegléd, Dr. Fischer Mihály Zombor, Dr. Flesch Ármin Mohács, Dr. Friedmann Dávid Zsolna, Dr. Friedmann Gyula Szentés, Friedmann Mendel Fegyvernek, Dr. Gerstl Ignác Nagyszentmiklós, Grosz Dávid Légrád, Grossmann Simon Baranyaszentlőrinc, Dr. Grossmann Zsigmond Budapest, Dr. Günsz Áron Temesvár, Heilpern Lázár Barcs, Dr. Herschkovits Mózes Somogyszill, Dr. Herczog Manó Kaposvár, Dr. Hirschfeld Manó Budapest, Hirtenstein Adolf Zalaszentgrót, Dr. Hoffer Ármin Veszprém, Dr. Horovitz József Szombathely, Dr. Jordán Sándor Szatmár, Dr. Junger Mózes Siklós, Dr. Kecskeméti Ármin Makó, Dr. Kelemen Adolf Fogaras, Dr. Kohn Sámuel Budapest, Klein Adolf Turkeve, Dr. Klein Dezső Nyitra, Dr. Klein József Kassa, Dr. Klein Mór Nagybecskerek, Landesberg Lipót Szeghalom, Dr. Lenke Manó Lugos, Dr. Lichtmann Mór Ujpest, Liebermán Manó Budapest, Dr. Lövy Ferenc Marosvásárhely, Dr. Löw Immanuel Szeged, Mehr Miksa Szirák, Neufeld Ármin Zólyom, Dr. Neumann Ede Nagykanizsa, Dr. Partos Sámuel Dunaföldvár, Dr. Pollák Miksa Sopron, Prerau Jakab Orsova, Reichard Márk Körnöcbánya, Seltmann Lajos Hódmezővásárhely, Dr. Sidon Adolf Versec, Dr. Sik Bernát Károlyváros, Dr. Singer Bernát Szabadka, Dr. Singer Jakab Temesvár, Dr. Steiner Vilmos Hátszeg, Dr. Steinerherz

Jakab Székesfehérvár, Stern Adolf Ujszentanna, Dr. Schnitzer Ármin Komárom, Dr. Schönwald Károly Tapolca, Schwarz Ignác Ujkécske, Schwarz József Gyöngyös, Dr. Ungár Simon Eszék, Dr. Urbach Henrik Zimony, Dr. Venetianer Lajos Ujpest, Dr. Weisz Mór Budapest, Weisz Mózes Kapolcs, Dr. Weisz Sámuel Budapest, Dr. Weiszkopf Artur Turócszentmárton, Dr. Wellesz Gyula Budapest, Dr. Wézel-Diósi Sámuel Déva, Dr. Wiener Márk Köszeg, Dr. Wiesner Henrik Bezdán és Dr. Winkler Sándor Csabrendek.

KRÓNKA.

— **Az izraelita községkerületi elnökök 1912. január 21-én tartott gyűlése.** A Pesti Chevra Kadisa tanácstermében lefolyt ülésen jelen voltak: Dr. *Mezei Mór*, az Országos Izraelita Iroda elnöke, Dr. *Mezey Ferenc* kir. tanácsos, az Orsz. Iroda titkára, Dr. *Guth Jenő* a II., mucsinyi *Wohl Rumi Adolf* az V., *Freund József* a VII. izr. községkerület elnöke, Dr. *Bartal Antal* ugyanezen kerület elnökhelyettese, Dr. *Rosenberg Gyula* országgyűlési képviselő a VIII., *Gutmann Vilmos báró* a IX., *Wertheim Ármin* a XI., Dr. *Pfeiffer Fülöp* a XII., Dr. *Weisz Béla* a XV. ker. elnöke, Dr. *Löw Immánuel* szegedi főrabbi, a XXII. ker. elnökhelyettese, Dr. *Schul Győző* a XXVI. kei. elnöke és *Taglicht József* ugyanannak a kerületnek elnökhelyettese.

Elmaradásukat kimentették, de a hozandó határozatokhoz való hozzájárulásukat előre bejelentették: *Donáth Manó* a III., várhelyi Dr. *Rósa Izsó* kir. tanácsos a XXII., nagypéli *Sternthal Salamon* a XXIII., Dr. *Szendrei Henrik* a XVI. ker. elnöke, továbbá Dr. *Singer József* a IV., ujbudai *Wolfner Tivadar* a VI., *Kunfy Adolf* a IX., Dr. *Schnitzer Ármin* komáromi főrabbi a XII. és Dr. *Popper József* a XIII. kerület elnökhelyettesei.

A gyűlés mindenek előtt kegyelettel emlékezett meg *Politzer Bernátnak* a IV., Dr. *Propper Adolf* a XIII. és *Weisz Mór* a XXIV. községkerület elnökének elhunytáról és a felekezet közügyeinek szolgálata körül szerzett érdemeiket a jegyzőkönyvben megörökítette.

A tanácskozás legfontosabb tárgya a szabadkai hitközség elnökétől megindított ismeretes mozgalom volt. A megjelentek majdnem teljes számmal részt vettek a kérdéshez fűződő magas színvonalu eszmecsereben és a lapunk más helyén közölt és méltatott határozatot hozták.

Az Országos Izr. Iroda jelentést tett a gyűlésnek az 1911. évi államsegélynek a ker. elnökök gyűlésének utasítása értelmében történt kiosztásáról és elszámolásáról. A gyűlés ezt tudomásul vette.

Az Iroda elnöksége jelentette, hogy a kongresszusi alapon szervezett izrael. hitközségek, rabbik és rabbiözvegyek, valamint a felekezet egyetemes céljait szolgáló intézmények támogatására rendelt 1912. évi államsegély első részletét: 54520 koronát a vallás- és közoktatásügyi miniszterium máris rendelkezésre bocsátotta. Az államsegély második részlete, mely a felekezet államsegélyeire vonatkozó miniszteri megokolás értelmében a szervezési előmunkálatok költségeire visszatartandó részlet folytán előreláthatólag a most

kiutalványozott összeghez hasonló nagyságban fog megállapítani, f. é. július havára várható.

A ker. elnökök gyűlése felhívja az egyes kerületeket, hogy az államsegélyre igényt tartókat folyamodásaiknak ez évi február hó végéig leendő benyújtására és a testületeket múlt évi zárszámadásaik betérjesztésére hívják fel. A kérvények az illetékes ker. elnökök útján nyújtandók be. Az államsegélyek megállapítása érdekében a ker. elnökök gyűlése a folyamodások és zárszámadások beérkezése után fog határozni.

A gyűlés ezután az Orsz. Rabbiképző-intézet valamint az Orsz. Izr. Tanítóképző internátusainak, a hitközségi alkalmazottak állásának és nyugdíjügyének, továbbá a kántortanfolyan létesítésének kérdéseivel foglalkozott és azokat tüzetes tanácskozásban és élénk érdeklődéssel tárgyalta.

Hálás elismeréssel vettek tudomást arról a meleg rokonszenvről, melyet Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter az Orsz. Rabbiképző iránt úgy a képviselőházban tett nyilatkozataiban, mint az intézet fejlesztésére irányuló rendelkezéseiben tanusított. Ép úgy örömmel értesültek a miniszter urnak az Orsz. Izr. Tanítóképző-intézet internátusának létesítése érdekében máris folyamatba tett intézkedéseiről. Az erre vonatkozó jelentést a gyűlés a miniszter zajos éljenzésével fogadta.

Hódoló elismerés jutott annak a magyarányu munkásságnak, melyet az Orsz. Iroda elnöksége kifejt a magyar zsidóság szolgálatában. A felekezeti élet minden körében találkozni ennek a céltudatos és nagyhatásu tevékenységnek sikereivel és eredményeivel. A tanácskozások során nagy hálával emlékeztek meg Dr. *Bakonyi* Samu országgyűlési képviselő a felekezet érdekeit megvédő képviselőházi beszédeiről is. Mély hatással voltak különösen azok az elismerő szavak, a melyekkel Dr. *Rosenberg* Gyula méltatta politikai ellenfelének érdemeit. De kifejezésre jutott egyszersmind a gyűlés elismerése *Rosenberg* Gyula iránt, a ki a felekezet igazaiért vívott harcban mindig bátran és elszántan küzd a zsidóság javaiért és céljaiért.

— **A XXIII. izr. községkerület,** a mely Temes, Arad és Krassószörény vármegyékre és az azok területén levő szabad királyi és rendezett tanácsu városok izr. hitközségeire terjed ki, dec. 12-én nagypéli *Sternthal* Salamon községkerületi elnök vezetésével Aradon, a hitközség fiuiskolájának dísztermében közgyűlést tartott, a melyen a megválasztott 61 községkerületi képviselő közül 41 jelent meg.

A közgyűlést megelőző napon előértekezlet volt, mely után az aradi hitközség a kerület küldötteit társasvacsorán vendégül látta. A lakomán számos felköszöntőt mondtak. A gyűlést nagypéli *Sternthal* Salamon elnök megnyitván, *Kümmelheim* Ármin kerületi jegyző felolvasta az elnöki jelentést, a mely a többek között a felekezet rendezetlen állapotáról és a jelenlegi kultuszminiszternek ígérétébe vetett bizodalomról szólt. A jelentést tudomásul vették és a jegyzőnek, buzgó működéséért köszönetet szavazva, a kerületi főjegyzői címet adományozták. Dr. *Nemess* Zsigmond országgyűlési képviselő, az aradi hitközség elnökének a kerületi elnök érdemeit méltató

felszólalása után ennek indítványára közfelkiáltással választották meg újból elnökül *Sternthal* Salamont, helyettesül pedig a kerületi elnök indítványára *Nemess* Zsigmondot. Megválasztattak továbbá a kerületi előljáróság tagjaivá: Dr. *Berdach* Henrik (Lugos), Dr. *Drechsler* Miksa főrabbi (Temesvár), *Éles* Ármin (Arad), Dr. *Fay* Ignác (Temesvár), *Klein* Dávid (Temesvár), *Kümmelheim* Ármin (Temesvár), Dr. *Lenke* Manó főrabbi (Lugos), *Leopold* Zsigmond (Arad), Dr. *Szidon* Adolf főrabbi (Versec), Dr. *Steinhardt* Mór (Arad) és Dr. *Vágvölgyi* főrabbi (Arad), kerületi pénztárossá: *Klein* Dávid, a temesvári hitközség alelnöke, jegyzővé: *Kümmelheim* Ármin, a kerületi bíróság elnökévé Dr. *Keppich* Henrik (Temesvár), bírósági elnökhelyettesé *Recht* Henrik (Lugos).

A választást az indítványok tárgyalása követte. Kiemeljük a következőket:

Dr. *Drechsler* Miksa indítványa: a XXIII. izr. községkerület 1911. december hó 12 én Aradon egybegyült képviselöte vallásos életünk emelése céljából multhatatlanul szükségesnek és a halaszthatlan kormányzati feladatok közé tartozónak találja felekezetünk jogviszonyainak törvényes rendezését. Ezért azon tiszteletteljes kéréssel járul a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának tekintetes elnöksége elé, hogy a lehető legerélyesebb fellépéssel sürgesse, hogy vallásfelekezetünk önkormányzati joga mielőbb megvalósíttassék.

A lugosi kerületi képviselők indítványa: Az 1907. évi XXVII. törvénycikk végrehajtó utasításában sérelem esett felekezetünk autonomiáján. Míg ugyanis az idézett törvény 23. §-a értelmében a felekezeti tanítók fegyelmi ügyében az *egyházi* hatóság illetékes, addig a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 76.000 számú rendeletének 44. §-a szerint az izraelita felekezeti tanítók fegyelmi ügyei a vármegyei közigazgatási bizottsághoz utasíttatnak. Indítványozzuk: Mondja ki a XXIII. izr. községkerület közgyűlése, hogy felhívja az Izraeliták Országos Irodája figyelmét e sérelemre és kérje annak mielőbbi orvoslátát akként, hogy az 1907. évi XXVII. törvénycikk 23. §-a értelmében az izraelita felekezeti tanítók fegyelmi ügyei az izraelita felsőbb iskolai hatóság (kongresszusi szabályzat III. rész 34. és 35. §§-ai) hatáskörébe utaltassanak. A mennyiben az elérhető nem volna, úgy mondja ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur, hogy izraelita felekezeti tanítók ellen vallásos mulasztások és vétségek miatt megindított fegyelmi vizsgálatoknál köteles a vármegyei közigazgatási bizottság az izraelita felsőbb iskolai hatóság szakvéleményét kikérni és e szakvélemény szerint a vallásos vétségeket elbírálni.

Dr. *Lenke* Manó indítványa: A XXIII-ik izrael. községkerület háláját fejezi ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ö Nagyméltóságának felekezetünk iránt tanusított jóindulatáért; egyben kéri az Izraeliták Országos Irodáját, hogy járjon közbe a magas kir. kormánynál, hogy felekezetünk is az 1848. évi XX-ik törvénycikknek áldásaiban mielőbb teljes mértékben részesüljön.

Ezekhez az elfogadott indítványokhoz mások is kapcsolódtak, a me-

lyeknek letárgyalása után üdvözlő sürgönyt menesztettek Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszterhez és meleg köszönetet szavaztak az aradi hitközségnek szives vendéglátásáért.

— **Goldziher Ignác dr. egyetemi tanár ünneplése.** Negyven éve, hogy a világhírű orientalista, egyetemünk disze, 21 éves korában habilitálta magát. Európa több nagy egyeteme el akarta hódítani a tudomány budapesti alma materétől, de ő nem feledkezett meg négy évtizeddel ezelőtt tett ama fogadalmáról, hogy erejét *hazájának* fogja szentelni. A legmagasabb kitüntetések, a melyek tudóst érhetnek, osztályrészül jutottak neki, valamennyinél azonban becsesebb az a hódolat, a melylyel tudományának legkiválóbb képviselői adóznak neki. Ez a hódolat jutott kifejezésre a nevezetes évfordulón is. Az összes fakultások tanáraiból alakult küldöttség élén az egyetem diszbe öltözött rektora és dékánjai keresték fel lakásán, *Vámbéry Ármin* vezetésével pedig a külföldről egybegyűlt tisztelők és tanítványok, a tudomány nagynevű művelői jelentek meg. *Fröhlich* Izidor udvari tanácsos rektor mint az egyetem diszét köszöntötte, ki a magyar névnek a külföldön dicsőséget szerzett. Utána *Beke* Manó, a bölcsészeti kar dékánja felolvasta az ünnepeltnek 1871-ben a habilitáció ügyében az egyetemhez benyújtott kérvényét és rámutatott arra, hogy beváltva az abban foglalt ígéretet, mesterévé és uttörőjévé lett tudományának és nem csak hazája, hanem a világ számára is nevelt tudósokat.

A budapesti egyetem hódolatát a külföldről, Németországból, Hollandiából, Dániából, Svédországból érkezett tudósok tisztelgése követte, a kik a legkiválóbb tekintélyektől eredő, értékes tudományos dolgozatokat tartalmazó emlékművet nyújtottak át neki. Goldziher mély meghatottsággal köszönte meg az ünneplést.

— **Dr. Bacher Vilmosné ünneplése.** Mesterünk kongeniális hitvét, a magyar nőnevelés egyik legkiválóbb bajnokát, nagyhatású működése harmadik évtizedének betöltése alkalmából lelkesen ünnepelték. Az az intézet volt a bensőséges ünnep színhelye, a melynek harminc év komoly munkáját szentelte, a melynek felvirágzásában az ő tudásának és párját ritkító buzgalmának nagy része van, a melynek falai között felekezetünk ügyének is becses szolgálatokat tett mintaszerű, példaadó tevékenységével. Tanítványai, a kik imádatlalt csüngenek rajta és tanártársai egyesültek hódolatuk kifejezésében, Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig levélben nyilvánította nagyrabecsülését és a tanügy köszönetét. A tanári kar gyönyörű emléktárgygyal kedveskedett, melyet a miniszter kiküldöttje Dr. Révy Ferenc főigazgató meleg óhajok kíséretében adott át, a volt növendékek pedig alapítványt tettek, melynek kamatjait évenként oly növendék kapja meg, a ki Bacherné tárgyaiból — német és francia nyelv — kiváló eredményt mutat fel.

— **Dr. Perls Ármin kitüntetése.** A király a pécsi hitközség ékeszólo és tudós főabbiját, lapunk kitünő munkatársát a Ferenc József rend lovagkeresztjével tüntette ki. Uj méltóságának jelvényét ünnepélyes köz-

gyűlés keretében a főispán adta át Dr. Perlsnek, a főrabbi 32 évi működéséről azt mondván, hogy az szakadatlan láncolata a hit- és erkölcsi élet fejlesztésének, a magyar hazafias érzés ápolásának, erősítésének s az ország, különösen a város kulturális és gazdasági haladásának előmozdítására irányuló törekvéseknek. „Ez a sokoldalú és eredményes működés,“ folytatta a főispán, „magára vonta a kultuszminiszter ur öngyméltóságának figyelmét, ugyanyira, hogy egyenesen tőle indult ki a kezdeményezés, a mely arra irányult, hogy Dr. Perls Ármin legfelsőbb kitüntetésre ajánltassék.“ A királyi kegy megnyilvánulása a szónok szavai szerint „a társadalom legszélesebb köreiben keltett élénk és rokonszenves visszhangot.“ A főispán beszédét jánosi Engel József udv. tanácsos, hitközségi elnök üdvözlete követte, a mely után Perls meleg szavakkal mondott köszönetet. A közgyűlés után a hitközség előljárósága, a tantestület és a tisztelők nagy serege fejezte ki szerencsekívánatait.

Bensőséges örömmel emlékszünk meg annak a férfinak kitüntetéséről, a ki fényes tehetsége, nagy tudása és céltudatos törekvéseinél fogva a magyar rabbikar legkimagaslóbb alakjai közé tartozik és egyéniségének varázsával elbűvöli azokat, a kik előtt megnyitja nemes, előkelő lényét. Érdemeinek legfelsőbb helyről történt elismerése legjelesebbjeink egyikének megbecsülése.

Halálozások. Január hó 4-én *Schwarz* Miksa, a ruttkai hitközségnek jámbor életű rabbihelyettese hunyt el. Nagy részvéttel temették.

Mély megilletődéssel emlékszünk meg *Dr. Rakonitz* Mór elhalálzásáról, ki jan. 21-én 79 éves korában hunyt el. Kiváló talmudtudós és a zsidó irodalom alapos ismerője volt. Egész életét a buvárkodásnak szentelte Széles körben nagyrabecsült családjának gyászában az elhunytnak számos tisztelője osztozkodik.

— **A budai hitközség temploma.** A budai hitközség a közmunkatanácstól csereképen templom és hitközségi székház építésére alkalmas telket szerzett meg és közel jövőben meg akarja kezdeni az építkezést.

— **A Budapest lipótvárosi talmudtóra új temploma.** A lipótvárosi talmudtóra- és imaház-egyesület *Kramer* Rezső gyáros alelnök kezdeményezésére elhatározta, hogy a Csáky-utcában évi 6800 koronáért helyiséget bérel, melyet a Lipótvároshoz méltó imaházzá alakít át. Az új imaház 700 imaszéket foglal magában, mellette gyűlésterem, irodahelyiség és tanterem szolgálják az egyesület céljait. A templom felavatása dec. 23-án, chanuka második szombatján történt. Az ünnepi beszédet *Dr. Adler* Illés pesti rabbi, az avató imát *Dr. Weisz* Sámuel egyesületi rabbi mondta. Az ünnepségen a Pesti Hitközség előljárósága, a Chevra Kadisa, az Izr. Orsz. Iroda és az V. kerület előljárósága képviseltette magát. Este disztrakoma volt, a melyen *Dr. Adler* Illés, *Kramer* Rezső, *Eichbaum* Mórné, az V. ker. izr. nőegyesület elnöke mondtak pohárköszöntöket.

— **Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat felolvasásai.** Az IMIT második felolvasó estje dec. 12-én a Zeneakadémia termében folyt le és Philippon Lajos emlékének volt szentelve. *Dr. Ágai* Adolf elnökölt, *Gedő* Lipót és *Balla* Ignác költeményeiket olvasták fel, *Dr. Neumann* Ede nagykanizsai főrabbi Philippon Lajos életét és működését ismertette.

A január 16-án tartott felolvasó estélyen *Lenkei* Henrik „Dávid király“ című versét adta elő, *Dr. Fabó* Bertalan pedig „a Zsidókról a magyar Karrikaturában“ című tanulmányát mutatta be.

Az előkelő hallgatóság elismeréssel és hálával adózott a felolvasóknak.

— **Az Országos Magyar Izr. Közművelődési Egyesület felolvasásai.** Az Omike december 13 án a Pesti Lloyd-társulat disztermében kezdte meg felolvasó ciklusát. *Herzog Mór* báró elnöki megnyitója után *Ötvös Károly* verses prologját mondta el, ezt *Madarassy Beck Gyula* dr. báró „a Kereskedelem civilizatorikus hatása és a zsidóság” című felolvasása követte, a mely után *Dr. Hevesi Simon* társelnök az előadási estélyt bezárta.

Az Omike második előadó estélye december 20-án volt. Ez alkalommal *Dr. Stein Lajos* professzor „a modern monista mozgalom”-ról tartott szabad előadást, *Dr. Szabolcsi Lajos* pedig verseit olvasta fel.

A harmadik felolvasó estélyen *Lakatos László* a zsidóság és a szocializmus viszonyáról olvasott fel, utána pedig *Dr. Venetianer Lajos* a zsidóság nagy szóvivőiről tartotta meg első szabad előadását.

Ugyanerről a tárgyról szólt a következő felolvasó estélyen, a melyen *Dr. Farkas Pál* megtartotta „a nemzeti eszme és a zsidók” című előadását.

Az ötödik felolvasó estélyen *Dr. Leimdörfer Dávid* hamburgi rabbi a szent nyelv ethikai elemeiről szólt, *Dr. Guttmann Mihály* pedig „idegen kulturák a talmudban” című felolvasását tartotta meg.

Valamennyi előadást és felolvasást a díszes közönség élénk tetszéssel hallgatta végig.

„**Mult és Jövő**”. Megjelent *Dr. Patai József* „Mult és Jövő” című zsidó irodalmi, művészeti, társadalmi és kritikai folyóiratának első száma. Kiválót, nagybecsüt vártunk a Magyar Zsidó Almanach szerkesztőjétől. Még jobbat és szebbet adott, mint a mit reméltünk. Gazdag és érdekes tartalom remek formában. A füzetet gyönyörű reprodukciók díszítik, egész kiállítása nemes, előkelő izlésre és szokatlan áldozatkészségre vall. A legmelegebben ajánljuk az új folyóiratot, melyet Patai az Omike kulturbizottságának közre működésével szerkeszt. Előfizetési ára egész évre 16 korona, diszkiadásban 20 korona. Egyes szám ára 2 korona. *Az Omike pártfogó tagjai mint tagilletményt kapják.*

Pályázat.

A szarvasi izrael. hitközségnél betöltendő rabbi-állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Pályázótól megkívánatik, hogy magyar honos, a budapesti rabbiszemináriumban végzett vagy egyébként képesített rabbi legyen.

Rvi fizetése: 1200 korona, felekezeti anyakönyvelésért 200 korona, írói általányért 400 korona, továbbá természetbeni lakás konyhakerttel, a helybeli főgymnasium és állami polgári leányiskola növendékeinek vallásoktatásáért külön díjazás és a szokásos mellékjövedelem.

A kik ezen állásra pályázni óhajtának, felkéretnek, hogy kérvényüket 1912. évi február hó 15 ig alulírt elnökséghez terjesszék be.

Próbaszónoklatra csak a meghívottak bocsáttatnak és csak a meghívottaknak lesznek az utiköltségek megtérítve.

Szarvas, 1911. december hó 24.

Glück Zsigmond

hitközs. jegyző.

Dr. Szemző Gyula

hitközs. elnök.

Tartalom: Kohn Mihály. — Az országos nagygyűlés. — Válás a nő vonakodása esetén. Dr. Singer Bernát. — A szombati irás. Dr. Bernstein Béla. — Tauro va-avaudo. Dr. Richtmann Mózes. — Az Országos Rabbiképző-intézet vezérő-bizottságának 1912. évi január hó 25-én tartott ülése. — Avatási ünnepség. — Az Izrael Magyar Irodalmi Társulat. — Egyesületi élet. — Krónika. — Pályázat.